

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

Üç rayona başçı
təyinatı
gözlənilir

yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 6 noyabr 2024-cü il Çərşənbə № 203 (8576) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Azərbaycana qarşı 200 kv/km-lük torpaq iddiası

Üç tərəfli bəyanatın əsas müddəasını icra etməyən Ermənistan növbəti gerginliyi tətikləyir

yazısı səh.9-da

"Amnesty International" anti-Azərbaycan "xor"a qoşuldu

yazısı səh.3-də

Sərhədimizdəki iki ölkə hərbi ittifaq qurur - təhlükə

yazısı səh.6-da

İrəvanın "soyqırımı" yalanından imtinasının sirri

yazısı səh.7-də

Dönərxanalar birdəfəlik bağlana bilər - "çiyət" qərarı

yazısı səh.10-da

ABŞ seçkilərinin nəticəsi Cənubi Qafqaza nə vəd edir?

yazısı səh.7-də

Qaz limiti ləğv olunur? - parlamentdən təklif

yazısı səh.10-da

Rusiyanın Bakı qazı ilə bağlı təhlükəli planı

yazısı səh.11-də

Saxta plastik cərrahlarla bağlı şok iddia

yazısı səh.12-də

Məktəb yaşı 7-dən başlamalı, əsgərlik yaşı 20-yə qaldırılmalıdır

yazısı səh.13-də

Monqolustandan Bakıya dublyonka əvəzinə...ət

yazısı səh.15-də

TİFLİS SEZAR-ları SƏRHƏDİNDƏN İRƏVANA BURAXMIR

Ermənistanın parlament seçkilərində xəyanətkarlığı Gürcüstan hakimiyyətində narazılıq yaradıb

yazısı səh.8-də

Bələdiyyə seçkilərinin ertələnməsinin səbəbi - referendum gözləntisi?

MSK yubanmanın səbəbini izah etmir - konstitusiyanın IX fəslində dəyişiklik zərurəti; yanvarın sonu və ya fevralın ilk həftəsində...

yazısı səh.5-də

Məleykə Abbaszadə:
"Təəssüf ki, mənim qohumlarımdan çoxu ölüb"

yazısı səh.3-də

Birinci Aramin
axırncı axmaq çağırışı

yazısı səh.4-də

Elxan Şahinoğlu:
"Xankəndidə azı 100 min nəfərin yaşamasını təmin etməliyik"

yazısı səh.4-də

Bişekdə İlham Əliyevə “Çingiz Aytmatov” ordeni təqdim edilib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 5-də Türk Dövlətləri Təşkilatı Dövlət Başçıları 11-ci Zirvə görüşündə iştirak etmək üçün Qırğız Respublikasına səfərə gedib.

Bişkek şəhərinin “Manas 2” Beynəlxalq Aeroportunda dövlətimizin başçısının şərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülüb.

Prezident İlham Əliyevi Qırğızistan Nazirlər Kabinetinin sədri - Prezident Administrasiyasının rəhbəri Akilbek Japarov və digər rəsmi şəxslər qarşılayıblar.

Noyabrın 5-də Bişekdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə “Çingiz Aytmatov” ordeni təqdim edilib. Bu barədə Prezidentin mətbuat xidmətindən bildirilib.

Məktəblərə istilik niyə noyabrın 15-dən tez verilmir?

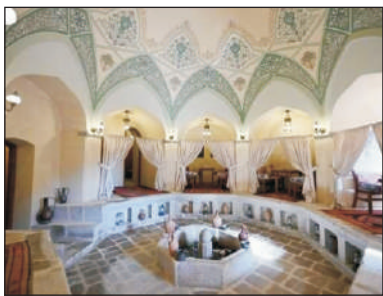

Azərbaycanda istilik mövsümü noyabrın 15-də başlasa da, artıq ölkədə ciddi soyuq hava müşahidə edilir. Bu da istilik təchizatının daha erkən başlaması barədə müzakirələrə səbəb olub.

Təhsil məsələləri üzrə ekspert Kamran Əsədov bildirib ki, hazırda məktəblərdə istiliyin verilməsi üçün 15 noyabr tarixinin gözlənilməsi mövcud hava şəraiti və sağlamlıq tələbləri ilə uyğun gəlmir. “1969-cu ildə qəbul olunmuş bu qayda artıq öz dövrünü tamamlayıb və müasir iqlim dəyişikliklərini nəzərə almır. Artıq soyuq havalar daha erkən başlayır, bu isə xüsusilə uşaqların sağlamlığı üçün ciddi risklər yaradır. Bu məsələyə təhsil hüququ aspektindən yanaşdıqda, hər bir şagirdin təhlükəsiz və sağlam təhsil mühitinə sahib olması təməl bir hüquqdur”, - o qeyd edub.

Ekspertin sözlərinə görə, qaydaların dövrə uyğun yenilənməsi şagirdlərin təhsil şəraitini yaxşılaşdıracaq və onların təhsil mühitini daha təhlükəsiz edəcək.

Şuşada “Şirin su” hamamı açılır

Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Şuşada “Şirin su” hamamı bərpa olunub.

Bu haqda Heydər Əliyev Fondu sosial şəbəkə hesabında paylaşım edib.

Paylaşımnda qeyd edilir, “Şirin su” hamamı 1880-ci ildə inşa

edilib və Xan qızı Xurşidbanu Natəvanın Şuşaya çəkirdiyi şirin su ilə təchiz edilib. Şuşa şəhəri 1992-ci ildə ermənilər tərəfindən işğal edildikdən sonra “Şirin su” hamamında abidənin memarlıq üslubuna aid olmayan dəyişikliklər edilib, əlavə tikililər aparılıb, hamam yararsız vəziyyətə salınımışdı. Bərpa işləri zamanı ilkin hamama aidiyyəti olmayan hissələr sökülüb, bütün xarici və daxili hissələr bərpa edilib.

Xarici borcumuzun statistikası

Maliyyə Nazirliyinin hesabatına görə, 2024-cü il oktyabrın 1-nə Azərbaycanın 5 milyard 299,1 milyon ABŞ dolları məbləğində xarici borcu olub. İlin əvvəli ilə müqayisədə 1 milyard 162,1 milyon dollar azalma qeydə alındığı bildirilir.

2011-ci ilə 3 milyard 857,3 milyon dollar, 2012-ci ilə 4 milyard 816,7 milyon dollar, 2013-cü ilə 5 milyard 708,4 milyon dollar, 2014-cü ilə 6 milyard 58,9 milyon dollar xarici borc rəsmiləşib.

2015-ci il 6 milyard 478,2 milyon dollar, 2016-cı il 6 milyard 894,3 milyon dollar, 2017-ci il 6 milyard 913,2 milyon dollar, 2018-ci il 9 milyard 398,3 milyon dollar, 2019-cu il 8 milyard 927 milyon dollar, 2020-ci il 8 milyard 320 milyon dollar, 2021-ci il 8 milyard 100,4 milyon dollar, 2022-ci il 7 milyard 393,4 milyon dollar, 2023-cü il 6 milyard 693,2 milyon dollar, 2024-cü il 6 milyard 461,2 milyon dollarla başlayıb.

Unun qiyməti kəskin bahalashdı

Ötən ayda müqayisədə hazırda Azərbaycanda unun topdansa satış qiyməti artıb.

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarlarına Nəzarət Dövlət Xidməti xəbər verir ki, noyabrın 4-dən etibarən istehsalçıların unun qiymətini 70 qəpik artırıblar.

Belə ki, rəsmi məlumata görə, ölkədə hazırda 50 kq-lıq unun topdansa satış qiyməti 25,95-28,20 manat aralığında dəyişir. Ötən ay bu rəqəm 25,30-27,50 manat təşkil edirdi.

Hazırda ölkə üzrə bazara təqdim olunan ən ucuz un növü “SKY AGRO” MMC, ən bahalı isə “Azeri-Arapoğlu U.S. və T.LTD” BM-dir.

Noyabrın 4-dən etibarən Azərbaycanda istehsalçıların tərəfindən unun topdansa satış qiyməti aşağıdakı kimi müəyyən

şılıb:

“Dəvəçi-Dəyirman” MMC-yə məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 26,70 manat;

“ATS MILL”, “Taxıl AQRO” və “Qarabağ un” MMC-lərə məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 27 manat;

“Anadoluqida” və “AVETA” MMC-yə məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 27,20 manat;

“Azeri-Arapoğlu U.S. və T.LTD” BM-ə məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 28,20 manat;

“Dəvəçi-Taxıl” və “Avrora” MMC-lərə məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 26,50 manat;

“Gəncə Dəyirman” MMC-yə məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 27,40 manat;

“Bakı Taxıl Terminali”, “Həzartürk LTD”, “KARAT HOLDING”, “Dəniz un sənayesi LTD”, “Sünbül 2012”, “Karmen”, “Orxan UN”, Xırmən MMC-lərə, eləcə də “Nadir Quliyev adına Bakı-Taxıl” ASC, “PAK-NUR” FİRMASI və “Səma” fərdi firmasına məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 27,10 manat;

“NEON” firmasına məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 27,65 manat;

“Nural” MMC-yə məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 27,30 manat;

“SKY AGRO” MMC-yə məxsus 50 kq-lıq un kisəsinin satış qiyməti - 25,95 manat.

İcra başçısının bacısı oğlu qəzada öldü

Yevlaxda ağır yol qəzası baş verib.

Hadisə noyabrın 3-ü saat 20 radələrində Qoyunbinəsi kəndi ərazisində qeydə alınıb. Samir İbrahimovun sürdüyü “VAZ 2107” markalı avtomobil Ruslan Əhmədovun idarə etdiyi “Muravey” markalı motosikletlə

toqquşub. Nəticədə motosiklet sürücüsü hadisə yerində ölüb.

Qeyd edək ki, vəfat edən şəxs Bərdə Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Vidadi İsayevin bacısı oğludur.

Faktla bağlı cinayət işi başlanılıb, araşdırma aparılır.

COP29 zamanı Bakı fasiləsiz elektrikle təmin olunacaq

COP29 tədbirinin, o cümlədən Bakı şəhərinin fasiləsiz və dayanıqlı elektrik təchizatının təmin edilməsi üçün kompleks qabaqlayıcı tədbirlər həyata keçirilir. Bu tədbirlərin tərkib hissəsi olaraq hava durumu və digər fəvqəladə şərait üzündən enerjisi sistemdə baş verə biləcək qəza hallarında operativ personalın hərəkəti, qəzanın aradan qaldırılması, işlərin qüsursuz təşkilinin simulyasiyası üçün əməliyyat heyətlərinin iştirakı ilə regional əks-qəza məşqləri keçirilib.

“Azərenerji” ASC-dən verilən məlumata görə, əməliyyat heyətinin bilik və vərdişlərinin artırılması, həmçinin “Azərenerji” və “Azərişiq” ASC-lərin mərkəzi dispetçer idarəetməsi arasında koordinasiyanın gücləndirilməsi üçün keçirilən regional əks-qəza məşqində, əsasən şərti olaraq Bakı şəhərinin ötürücü şəbəkə infrastrukturunu enerji sistemi ilə əlaqələndirən 220 kV-luq elektrik verilişi xətləri açılırsa, alternativ sxem yığılaraq ən qısa zamanda şəhərin elektrik enerjisi ilə təchizatının bərpa edilməsi simulyasiya edilib.

Əks-qəza məşqinə “Azərenerji” və “Azərişiq” ASC-lərin mərkəzi dispetçer xidmətlərinin, eyni zamanda ötürücü və paylayıcı müəssisələrin əməliyyat heyəti cəlb edilib.

Mərkəz olaraq “Azərenerji”nin 220 kilovoltluq “Nizami” yarımsansiyası seçilən əks-qəza məşqi 11-24 noyabr tarixlərində Bakı şəhərində keçiriləcək COP 29 tədbirlərinə elektroenergetika infrastrukturunun hazırlıq səviyyəsini yüksəltmək, əməliyyat personalının praktik vərdişlərini artırmaq məqsədi daşıyır.

Putin Azərbaycanın yeni səfirinin etimadnaməsini qəbul edib

Azərbaycanın Rusiyaya yeni təyin olunmuş səfiri Rəhman Mustafayev etimadnaməsini Rusiya prezidenti Vladimir Putinə təqdim edib.

Kreml sarayının Aleksandrovski zalında xarici ölkələrin Rusiyaya yeni təyin olunmuş səfirlərinin etimadnamələrini Rusiya prezidentinə təqdim etmə mərasimi keçirilib.

Putin Azərbaycan, Belarus, Ermənistan, İsrail, İtaliya, Kanada və Yaponiya daxil olmaqla, 28 ölkənin yeni təyin olunmuş səfirinin etimadnaməsini qəbul edib.

UEFA-nın oyunları bir dəqiqəlik sükutla başlayacaq

UEFA-nın təşkil etdiyi yarışlarda keçiriləcək qarşıdakı oyunlar İspaniyada daşqınlar zamanı həlak olanların xatirəsinin bir dəqiqəlik sükutla yad edilməsi ilə başlayacaq. Bu barədə qurumun mətbuat xidməti məlumat yayıb.

Qeyd edək ki, bu həftə Çempionlar Liqası, Avropa Liqası və Konfrans Liqasının əsas mərhələsinin oyunları baş tutacaq. Oyunlar çərşənbə axşamından cümə axşamına kimi keçiriləcək.

Xatırladaq ki, oktyabrın 29-da İspaniyada leysan yağışları daşqınlara səbəb olub. Fəlakətdən ən çox zərər çəkənlər Valensiya və Əndəlusiyası olub. Təbii fəlakət qurbanlarının sayı 220 nəfərə çatıb. Çoxlu sayda itkin düşmüş şəxs məlumdur. Bundan əvvəl İspaniya hökuməti üç günlük matəm elan edib.

Pensiylar bu tarixdə verıləcək

noyabrın 7-də Bakı və Sumqayıt şəhərləri, eləcə də Abşeron rayonu üzrə pensiyaların ödənişinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Bu barədə Dövlət Sosial Müdafiə Fondundan məlumat verilib.

Bildirilib ki, güzəştli şərtlərlə pensiya hüququna malik şəxslərin pensiyaları bu ay da qrafik üzrə ödəniləcək.

Bakıda BMT-nin COP29 iqlim konfransının keçirilməsi ərəfəsində anti-Azərbaycan qüvvələrin "fəallığı" səngimir. Bu "xor"a zaten həmişə Azərbaycan qərəzli münasibəti ilə seçilən "Amnesty International" da qoşulub. Qurum Azərbaycanda insan hüquqlarının vəziyyəti haqqında qərəzli hesabatı ilə kifayətlənməyərək, COP29 iştirakçılarna "tövsiyələrini" dərc edib.

"Amnesty International"

anti-Azərbaycan "xor" a qoşuldu

Hesabatın "doza"sını artırmaq istəyən təşkilatın uydurmaları heyrətləndirdi - Bakıdan sərt reaksiyalar

"Amnesty International" bundan əvvəlki hesabatlarında olduğu kimi, heç bir konkret faktlara əsaslanmadan, sadəcə, fəaliyyəti Azərbaycanı ləkələməkdən ibarət olan "yerli QHT-lərin məlumatına əsaslanaraq" hazırda ölkəmizdə 300-dən çox insanın siyasi motivli ittihamlarla həbsdə olduğu yalanını tirajlayıb.

"Amnesty International" iddia edir ki, Azərbaycana COP29-da sədrlik verildiyi andan etibarən müsbət dəyişiklik baş verməyib, hətta guya "iqlim böhranına qarşı mübarizə aparən əsas şəxsləri susdurub". Amma buna sübut kimi hansısa ekoloqu deyil, qaçaqmalçılıqda ittiham olunanları göstərib.

Hesabatın "doza"sını artırmaq istəyən "Amnesty International" bu dəfə iddia edir ki, guya bir çox yerli fəal ölkəni tərk etməyə məcbur edilib.

"Amnesty International"-ın gülünc səslənən iddiasından biri də budur ki, "COP29-da minlərlə mədən yanacağı lobbicisinin, həmçinin Shell və BP kimi neft nəhənglərinin rəhbərlərinin iştirak edəcəyi gözlənilir". Təşkilat az qala tələb edir ki, "bütün iştirakçı dövlətlər sürətli və ədalətli şəkildə mədən yanacağından tamamilə imtina etmək öhdəliyi götürməlidir".

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, "Amnesty International" kimi qondarma insan haqları təşkilatları müstəqil siyasət yürüdən ölkələri sevmirlər: "Amnesty International" kimi təşkilatlar Qərbdəki bəzi "narcıncı inqilabçı" dairələrin əlində hər zaman təzyiq və təsir aləti olub. Bu kimi qurumlar heç vaxt Azərbaycanın uğurlarını həzm edə bilməyiblər. Ən əsası, öz ağalarnın sifarişlərini yerinə yetiriblər. Vaxtilə Ermənistanda yüzlərlə siyasi məhbus var idi. Ölkənin iki əsas müxalif lideri həbs olunmuşdu. Onlara qarşı uzunmüddətli süni məhkəmə prosesləri təşkil edilmişdi. Amma nədənsə Avropadakı insan haqları təşkilatları Ermənistandakı bu cür antidemokratik prosesləri görməzdən gəldilər. Çünki həmin addımlar onların özləri tərəfindən küçədən hakimiyyət kürsüsünə çıxarıqları Paşinyan tərəfindən atıldı. Ona görə də səslərini çıxarmırdılar. Bu baxımdan, hesab edə bilməyirəm ki, "Amnesty International" kimi qondarma insan haqları təşkilatları müstəqil siyasət yürüdən ölkələri sevmirlər. Onlara

qarşı hər zaman əks mövqedə dayanırlar. Hətta ölkələrin daxili işlərinə, hüquq-məhkəmə sistemində də qarışırlar. "Amnesty International" iddia edir ki, Azərbaycana COP29-da sədrlik verildiyi andan etibarən müsbət dəyişiklik baş verməyib. Təbii ki, bunların hamısı iftirdir. Ağ yalandır və heç bir əsası yoxdur. Qaçaqmalçılıqla tutulanları bu "təşkilat" "ekoloq" adlandırmaqdan belə çəkinmirsə, deməyə başqa söz yoxdur. Onların budəfəki qarayaxma kampaniyaları da həmişəki kimi iflasa uğrayacaq. Çünki yalanın ömrü qırx gün çəkir".

Ədalət, Hüquq və Demokratiya Partiyası sədrinin müavini, politoloq Niyaməddin Orduxanlı burada "Ermənistan sevgisi" görür: "Azərbaycanda BMT-nin COP29 iqlim konfransının keçirilməsi tədbiri anti-Azərbaycan qüvvələrin əlinə fürsət verib. Bütün imkanları ilə Azərbaycana qarşı fəaliyyət göstərirlər. "Amnesty International" və bu kimi təşkilatlar Amerikanın əlində bir vasitə rolunu oynayır. İndiyə qədər bütün hesabatlarında qərəzli olublar. Məqsədli şəkildə bu cür təşkilatlar qərəzli hesabatlar hazırlayıb və həmin ölkələrə təzyiq olunur. Özlərinin yaratdıqları və maliyyələşdirdikləri yerli QHT-ləri də Amerika və Qərb yaradıb. Bu təşkilatların təqdim etdiyi siyahıda terrorçu Arutunyan-dan tutmuş, dövlətə xəyanət etmiş şəxslərə qədər var. Ağır cinayət törətmiş şəxsləri "siyasi məhbus" sayırlar. "Amnesty International" gülünc səslənən iddiasından biri də budur ki, "COP29-da minlərlə mədən yanacağı lobbicisinin, həmçinin Shell və BP kimi neft nəhənglərinin rəhbərləri-

nin iştirak edəcəyi gözlənilir". Təşkilat az qala tələb edir ki, "bütün iştirakçı dövlətlər sürətli və ədalətli şəkildə mədən yanacağından tamamilə imtina etmək öhdəliyi götürməlidir". Göründüyü kimi, müxtəlif üsullarla Azərbaycana qarşı fəaliyyət göstərirlər. Əldə olunan məlumatlara görə, hansı ölkədə COP-un tədbiri keçirilsə, Amerika o ölkəyə bu formada təzyiq edir, öz məqsədlərinə çatmaq üçün. İndiki vəziyyətdə Amerikanın və Qərbin Azərbaycana hücum etməsinin əsasında Ermənistan sevgisi durur. Öz xristian həmrəyliklərini nümayiş etdirirlər".

Mətbuat Şurası İdarə Heyətinin üzvü, media eksperti Müşfiq Ələsgərli: "Azərbaycan BMT-nin iqlim dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransına (COP29) başçılıq edəcək tələbi müəyyənləşdirən platforma kimi yanaşır. Konfrans iştirakçılarının rahatlığını, sərbəst fikir mübadiləsinin təşkili üçün bütün imkanları səfərbər edir. Azərbaycanın marağı budur ki, iqlim dəyişmələrinə səbəb olan amillər müəyyənləşdirilib müzakirə edilsin, bu səbəblərin aradan qaldırılması üçün əməli addımlar atılsın, strategiyalar hazırlansın.

Amma Qərb mərkəzlərinin yanaşması fərqlidir. Onlar bu tədbirə başçılıq etməsinin xilas etmək üçün platforma kimi baxmırlar. COP29-a öz maraqlarını təmin etmək üçün fürsət kimi yanaşırlar. Konfransın Azərbaycanı keçirilməsi yönündə qərarın verildiyi gündən başlayaraq indiyədək çirkin bir kampaniya aparılır. Tədbiri pozmaq üçün genişmiqyaslı fəaliyyət həyata keçirirlər. Bu məqsədlə ənənəvi

mexanizmləri hərəkətə gətiriblər. Özlərini "insan haqlarının müdafiəçisi" elan etmiş "beynəlxalq statuslu təşkilatlar", o cümlədən "Human Rights Watch", "Amnesty International", "Freedom House" qismində təşkilatlar prosesə qatılıblar. Hər gün bir qondarma informasiya yaymaqla konfransın tərtibatına xələl gətirməyə çalışırlar. Təbii ki, bu təşkilatlar öz düşüncələri ilə hərəkət etmirlər. Bəli mərkəzlərdən sifarişlər alıb icra edirlər.

Kampaniya təşkilatçıları bu günə qədər işlərini daha çox ənənəvi KİV-lər, transmilli media subyektləri üzərindən yürüdüb. İndi isə həm də sosial şəbəkələri, o cümlədən X sosial media platformasını da prosesə qatıblar. #COP29 həşteqi altında qeyri-obyektiv bir kampaniyaya start veriblər. Bütün əlamətlər onu göstərir ki, bu kampaniya da ənənəvi mərkəzlər tərəfindən sistemli şəkildə idarə olunur.

COP29 konfransı Cənubi Qafqaz üzərində geopolitik savaşın gücləndiyi, açıq müstəviyə keçdiyi bir dönmə təsadüf edir. Azərbaycan öz potensialından faydalanaraq, regionu bu savaştan kənar tutmağa, bölgədə sülhü, sabitliyi qorumağa çalışır. Təbii ki, belə mövqe region üzərində məkrli planlar qurmuş geopolitik savaş oyunçularına xoş gəlmir. Fikrimcə, COP29 üzərindən aparılan kampaniya da realıqda ölkəmizin müstəqil xarici siyasət kursuna qarşı yönəlmiş təzyiq prosesidir. Amma bu kampaniyanı aparənlər gərək unutmasınlar ki, Azərbaycan belə oyunları dəfələrlə ifşa edərək iflasa uğrada bilib".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

"Təəssüf ki, mənim qohumlarımdan çoxu ölüb"

Məleykə Abbaszadədən "xalası oğlu" ilə bağlı açıqlama

Xəbər verdiyimiz kimi, Bakıda taksi sürücüsü kimi fəaliyyət göstərən 1984-cü il təvəllüdlü Xəyal Abdiyev özünü Dövlət İmtahan Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Məleykə Abbaszadənin xalası oğlu kimi təqdim edərək bir neçə nəfərə qarşı dələduzluq edib.

Manset.az Xəyal Abdiyevin söylədiklərini dəqiqləşdirmək üçün Məleykə Abbaszadə ilə əlaqə saxlayıb. O, bu adda xalası oğlu olmadığını bildirib:

"Ümumiyyətlə, mənim heç bir qohumum həbs olunmayıb. Bilmirəm, kim özünü mənim qohumum adlandırıb. Yayılan məlumat haqqında xəbərim yoxdur. Hər halda, onun yalan danışması sübut olunub ki, məhkəmə ona cəza təyin edib. Təəssüf ki, mənim qohumlarımdan çoxu ölüb".

Qeyd edək ki, Xəyal Abdiyevə Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmü ilə Cinayət Məcəlləsinin 178.3.2-ci (külli miqdarda dələduzluq) maddəsinə əsasən 7 il həbs cəzası verilib.

Üç rayona başçı təyinatı gözlənilir

Azərbaycanda 3 rayonun icra başçısı yoxdur. Məlumat görə, Culfa, Ağdərə və Nəsimi rayonlarına başçı təyin edilməyib. Belə ki, bu ilin sentyabr ayında Asif Əsgərov Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilib. O, sentyabrın 1-də keçirilən parlament seçkilərində Milli Məclisin deputatı seçilib.

Culfanın icra başçısı Siyam Hacıyev isə iyul ayında işdən çıxarılıb.

Başçısı olmayan rayonlardan biri də Ağdərədir. 2023-cü ilin dekabr ayında Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Ağdərə Rayon İcra Hakimiyyəti yaradılıb. Qərarda Nazirlər Kabinetinə Ağdərə Rayon İcra Hakimiyyətinin fəaliyyətinin təşkili məqsədilə zəruri maliyyə vəsaitinin ayrılması və inzibati bina ilə təmin olunması üçün bir ay müddətində tədbirlər görməsi tapşırılıb. İcra hakimiyyətinə hələlik başçı təyin olunmayıb.

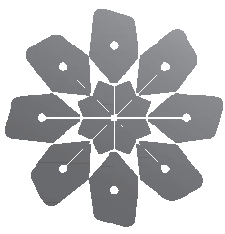

Müəllimlərin maaşı nə vaxt artacaq?

Xəbər verdiyimiz kimi, təhsilverənlərin sertifikatlaşdırılması prosesinin müəssisə mərhələsinin nəticələri barədə məlumat müəllimlərin şəxsi kabinetlərinə göndərilib.

Bəs sertifikatı imtahanında uğur qazanan müəllimlərin əməkhaqqına nə zaman əlavələr tətbiq olunacaq?

Mövzu ilə bağlı Elm və Təhsil Nazirliyindən bildirilib ki, əlavələr 01.09.2024-cü il tarixindən tətbiq ediləcək: "Əlavələr noyabr ayının əmək haqqı ilə birgə ödəniləcək", - deyə qeyd edilib.

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə “Böyük Qayıdış”

Bu həftə Azərbaycan tarixində növbəti Zəfər həftələrindən biri kimi qeyd olunur. 4 il öncə 8 noyabrda Şuşamız 28 ildən sonra işğaldan azad olundu və Ali Baş Komandan, cənab İlham Əliyev bu tarixin Zəfər günü kimi qeyd olunması barədə sərəncam imzaladı. O gündən bu günə qədər 8 noyabr Azərbaycan insanının nəfəsinin duyulduğu hər yerdə ən yüksək səviyyədə qeyd olunur.

Hazırda Böyük Qayıdış prosesi çərçivəsində işğaldan azad olunan ərazilərdə sürətli yenidənqurma, bərpa işləri aparılır. Minatəmizləmə prosesi də nə qədər çətin olsa da, Azərbaycana bu sarıdan heç bir dəstək olmasa da, bu istiqamətdə də son 4 ildə ciddi irəliləyişlər əldə olunub, işğaldan azad olunan ərazilərin böyük hissəsi bu partlayıcı maddədən təmizlənib. Azərbaycan dövləti hər şeydən öncə məcburi köçkünlərin azad edilmiş o yerlərdə təhlükəsizliklərini tam təmin edəndən sonra köç karvanlarını o yerlərə yola salır. Artıq Zəngilan, Laçın, Füzuli, Cəbrayıl, Xocalıya yüzlərlə ailə köçürülüb.

Qarabağın mərkəzi sayılan qədim şəhərimiz Şuşamıza da məcburi köçkünlərin geridönüşü sürətlə həyata keçirilir. İndiyədək Şuşa şəhərinə 203 ailənin, yəni 760 nəfərin daimi məskunlaşması təmin edilib.

“Atlas” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu Şuşa azad edilərkən Paşinyanın etiraf etdiyi həqiqəti bir daha xatırlatdı: “Ermənilər Şuşanı 28 il işğal altında saxladılar, bu şəhəri

“özününkü” sayırdılar. Buna baxmayaraq, Şuşada bir neçə villadan başqa 28 ildə heç nə tikilmədi, şəhərdə çox az erməni yaşayırdı. Çünki daxilən anlayırdılar ki, azərbaycanlılar Şuşanın işğalı ilə barışmayıblar və müqəddəs şəhərin azadlığı uğrunda yenidən nə vaxtsa savaş başlayacaq. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan da bunu anlamamış deyildi. O, hələ işğal dövründə Şuşaya gələrək, içkili vəziyyətdə separatçılarla yallı gəndə şəhərin ümumi vəziyyətini analiz edə bilmişdi. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan Ordusu Şuşanı azad etdikdən sonra Paşinyan “bu şəhər heç zaman ermənilərin olmayıb, əks halda, nəse qurub yaradılmalıydı” fikrini işlətməmişdi. Paşinyan bu dəfə həqiqəti söyləmişdi. Müstəqillik dövrünün yanlışları bizə dərs olmalıdır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzuru göz bəbəyi kimi qorunmalıyıq. Yaxın illərdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə yüzminlərlə insanın yaşamasını təmin etməliyik. Güclü ordumuz var, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə hərbi korpuslar yaradılıb. Bütün bunlar Qarabağ və Şərqi Zəngəzur üçün istənilən təhlükəni sıfıra endirməlidir. Şuşa azad ediləndən sonra müxtəlif ölkələrin səfirləri, diplomatları

Böyük Qayıdış

YENİ ÜSAVAT
N 203 (8576) 6 noyabr 2024

“Xankəndidə ən azı 100 min nəfərin yaşamasını təmin etməliyik”

Elxan Şahinoğlu: “Qərb ölkələrinin səfirləri Şuşa kimi Xankəndinə də gələcəklər”

Qarabağın azad edilmiş bölgələrində oldular. Buna baxmayaraq, Qərb ölkələrinin bəzi səfirləri Şuşaya getməkdən yayınırdılar. Bu, kökündən yanlış qərar idi. Bununla sanki Şuşanın azərbaycanlılara məxsus olduğunu şübhə altına alırdılar. Həmin səfirlər görəndən sonra ki, həmkarlarının mütləq əksəriyyəti Şuşada olub, onlar da qədim şəhərimizə ziyarət etməyə qərar verdilər. Əslində həmin qərar onların xarici işlər nazirlikləri tərəfindən verilməmişdi. Sonda ABŞ səfiri də Dövlət Departamentinin təlimatıyla Şuşaya səfər etdi”.

Politoloq ötən ilin sentyabrında 23 saatlıq anti-terror əməliyyatı ilə azad etdiyimiz tarixi Azərbaycan şəhəri Xankəndinə də qayıdış prosesinin vaxt itirmədən həyata keçirilməsinin vacibliyi barədə danışdı: “Vaxt gələcək, Qərb ölkələrinin səfirləri Şuşaya getdikləri kimi Xankəndinə də gələcəklər. Bu arada, Xankəndinin də məskunlaşması barədə düşünməliyik. Ermənilər geri qayıdıb Azərbaycan qanunları ilə yaşamaq istəmirlər. Belə olan halda Xankəndi şəhərindəki binalar boş

qalmamalıdır. Universitetin Xankəndidə açılması ideyası möhtəşəm idi. Bununla Xankəndi tələbə şəhərciyinə çevril-

şəhərin əsas gəlir mənbəyi turizmdən olacaq. Şuşa sakinlərinin xidmət sahəsi işinə cəlb edilməsi lazım gələcək”.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Cavansir ABBASLI

Birinci Aramin axırncı axmaq çağırışı

Erməni kilsəsi siyasətə qarışmağa çalışdıqca, Cənubi Qafqazda sülh olmayacaq

Bakıda COP29 tədbirinin başlamasına sayılıb günlər qalıb. Bu hadisə ərəfəsində erməni lobbisi tərəfindən Azərbaycana qarşı qarayaxma kampaniyası güclənir, məqsədləri beynəlxalq ictimaiyyətin əsas nümayəndələrinin iştirak etməməsi ilə COP29-u pozmaqdır. Bu barədə Ay-na.az yazır.

Qarabağ ermənilərinin “etnik təmizləmə” ilə bağlı absurd ittihamları, hərbi cinayətlərdə və terrorçuluqda ittiham olunan şəxslərin həbsi ilə bağlı ölkəmizə qarşı iddialar səsləndirilir. Hələ digər bir faktı demərim ki, Azərbaycan karbohidrogenlərin hasilatı hesabına planetin atmosferini çirkləndirməkdə ittiham olunur, baxmayaraq ki, bunda ölkəmizin payı çox cüzdür.

Artıq COP29-un Bakıda keçirilməsini pozmağın mümkün olmayacağını anlayan erməni lobbisi taktikasını dəyişdi və bu hadisədən Azərbaycana

qarşı böhtanlar səsləndirmək üçün istifadə etdi. Beləliklə, Kiliya katolikosu Birinci Aram Qarabağ ermənilərinin hüquqları məsələsini COP29 ilə paralel olaraq qaldırmağa çağırır. Eyni zamanda o, Qarabağ ermənilərinin hüquqlarını qorumaq üçün bütün imkanlardan və əlaqələrdən - siyasi, diplomatik, konfessiyalararası əla-

qələrdən istifadə etməyə çağırır.

Onun sözlərinə görə, COP29 ərəfəsində “Azərbaycanın 2020-23-cü illərdə Qarabağa qarşı törətdiyi hərbi təcavüz, 120 minə yaxın erməninin məcburi köçkünə çevrilməsi, erməni mədəni və dini irsinin qəsdən məhv edilməsi və Qarabağın siyasi rəhbərliyinin bə-

nunsuz saxlanılmasını dünyaya xatırlatmaq lazımdır”.

Bununla əlaqədar olaraq Birinci Aram erməni kilsələrinin və diaspor icmalarının rəhbərlərini COP29 ərəfəsində və keçiriləndi zaman “Qarabağ ermənilərinin beynəlxalq təhlükəsizlik təminatlarına qaytarılmasının zəruriliyi, habelə onların suverenliyini bər-

pa etmək hüququna malik olması” məsələsini qaldırmağa çağırır.

Gördüyümüz kimi, inanclarını Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları ruhunda tərbiyə edən erməni din xadimi sakitləşmir. Azərbaycanın öz ərazilərini erməni işğalından azad edə bildiyi 44 günlük müharibədən sonra Birinci Aram erməni cəmiyyətinə revansist əhval-ruhiyyəni dəstəkləyir, regionda sülhün və sabitliyin bərqərar olmasına mane olmağa çalışır. Və tamamilə aydındır ki, Birinci Aram və erməni kilsəsinin digər nümayəndələri siyasətə qarışmağa çalışdıqca, Cənubi Qafqazda sülh və əmin-amanlıq olmayacaq.

Birinci Aram və onun kimi sülhə və harmoniyaya çağırmaq əvəzinə “Qarabağ ermənilərinin suverenliyini bərpa etmək hüququnu” bəyan edirlər. Bununla belə, o, bunun nə cə həyata keçirilə biləcəyini açıqlamır

Göründüyü kimi, 44 günlük müharibədə erməni ordusunun itkiləri Livanda yaşayan və vaxtilə “artsax və Ermənistanın birləşməsi” ümidinə benzəyən ruhaniləri o qədər də ilgiləndirməyib. Çoxdan gözlənilən sülh

əvəzinə o, mifik “artsax” uğrunda ölməyi tələb edərək, növbəti müharibə yaratmağa davam edir, bununla da erməni xalqını məşəqqətlərə məhkum edir. Azərbaycan təkbəşinə öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi və Qarabağ erməniləri könüllü olaraq torpaqları tərk etmək qərarına gəldilər. Buna azərbaycanlılarla ermənilər arasında nifrət toxumu səpən erməni təbliğatı daha çox kömək etdi. Bu tendensiya Birinci Aram tərəfindən hələ də davam etdirilir, “artsax hər şəraitdə bizimdir və bu gün və əbədi olaraq bizim olaraq qalacaq” kimi boş bəyanatlar verir.

Ermənilər Qarabağı tərk etməyə tələsməklə sübut etdilər ki, onların bu torpaqla heç bir əlaqələri yoxdur. Onlar erməni kilsəsinin hədsiz ambisiyalarının girovu idilər. İndi onlar seçim azadlığı əldə ediblər, lakin ermənilər Qarabağa yalnız Azərbaycan vətəndaşı kimi qayıda bilərlər, rəsmi Bakının onlara təklif etdiyi budur. İsrailə Livan sərhədində gərginliyin artmasından daha çox COP29-un Bakıda keçirilməsindən narahat olan Birinci Aram bu fikrə alışsa, yaxşıdır...
□ **“Yeni Müsavat”**

Azərbaycanda bələdiyyə seçkiləri 1999-cu ildən başlayaraq, hər 5 ildən bir dekabr ayında keçirilib. Sonuncu bələdiyyə seçkiləri 2019-cu ildə baş tutub. Təqvimə görə, bu il dekabrın 23-də ölkəmizdə növbəti bələdiyyə seçkiləri keçirilməli idi. Ancaq artıq seçkinin bu il keçirilməyəcəyi bəllidir, ilin başa çatmasına iki aydan az vaxt qalıb. Mərkəzi Seçki Komissiyası sədrinin müavini Rövşət Qasımov REAL TV-yə deyib ki, Mərkəzi Seçki Komissiyası bələdiyyə seçkilərinin tarixini noyabrın sonunadək elan edəcək.

Bələdiyyə seçkilərinin ertələnməsinin səbəbi - referendum gözləntisi?

MSK yubanmanın səbəbini izah etmir - konstitusiyanın IX fəslində dəyişiklik zərurəti; yanvarın sonu və ya fevralın ilk həftəsində...

MSK rəsmisi seçkinin ertələnməsinin səbəbini izah etməyib. Əsas ehtimallardan biri bələdiyyə seçkilərinin gecikməsinə səbəb kimi Bakıda COP29 kimi beynəlxalq səviyyəli tədbirin keçirilməsidir. Eyni zamanda bələdiyyələrdə birləşmə prosesi də bu səbəblər sırasındadır. Yada salmaq ki, yerli əhalinin rəyini nəzərə almaqla 2 dəfə bələdiyyələrin birləşmə prosesi həyata keçirilib. 2009 və 2014-cü illərdə bəzi bələdiyyələr birləşdirildi. Nəticədə ölkə üzrə hazırda 1606 bələdiyyə fəaliyyət göstərir. Birləşmələrdən sonra ölkədə bələdiyyələrin sayının 834-ə enəcəyi gözlənilir.

Bələdiyyələrin birləşdirilməsi yerli özünüidarəetmədə qeyri-effektiv xərcləri azaldacaq və bu qurumların maliyyə-iqtisadi potensialını kifayət qədər genişləndirəcək. Bu da bələdiyyə üzvlərinin və qulluqçularının sosial təminatlarını yaxşılaşdıracaq, vətəndaşların bələdiyyə seçkilərinə və bələdiyyə qulluğuna marağını artıracaq. Amma ekspertlərə görə, bu birləşmə prosesinin nə vaxt bitəcəyini əvvəlcədən proqnozlaşdırmaq mümkün deyil.

Digər bir məsələ çoxdandır ictimaiyyətdə müzakirə olunan referendumdur. Müxtəlif kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunan xəbərlərdə iddia edilir ki, tezliklə ölkədə referendum keçiriləcək və bu referendumda bələdiyyələrlə bağlı bir sıra dəyişikliklər ediləcək. Ümumxalq səsverməsində yerli icra hakimiyyətlərinə məxsus bir sıra səlahiyyətlərin bələdiyyələrə verilməsi, yəni yerli özünüidarəetmə orqanlarının səlahiyyətlərinin artırılması məsələsi də müzakirəyə çıxarılacaq.

Həqiqətən, zaman-zaman Azərbaycanda bələdiyyələrin səlahiyyətlərinin azlığı etibarsız institut olması müzakirə olunub. Ekspertlər yerlərdə idarəetmənin daha şəffaf və eti-

barlı təmin olunmasını təşkil etmək üçün bələdiyyələrin səlahiyyətlərinin artırılması zəruri hesab edir. Qeyd edək ki, Azərbaycan Konstitusiyasının IX fəslə bələdiyyələrə həsr olunub. Dəyişiklik olacağı təqdirdə bu fəsilə bir sıra yeniliklər öz əksini tapa bilər.

Maraqlıdır, seçkilərin təxirə salınmasına səbəb nədir? Növbəti bələdiyyə seçkiləri nə vaxta təyin edilə bilər?

Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağı "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, seçkilərin dekabr ayında keçirilməyəcəyi artıq aydındır: "Seçkinin ertələnməsi dövlət siyasətidir. Müxtəlif versiyalar var. Həmin versiyaların hər birinin özünəməxsus həqiqət payı ola bilər. MSK sədrinin müavininin açıqlaması rəsmi mənbənin mövqeyidir. Bu baxımdan, noyabrın sonlarında seçkinin keçirilməsi barədə qərar verilsə, o deməkdir ki, bələdiyyə seçkiləri yanvarın sonu və ya fev-

ralın ilk həftəsində ola bilər. Seçkilərin keçirilməsi MSK-nın səlahiyyəti daxildir. Şübhəsiz ki, bələdiyyə seçkiləri bir neçə ay ertələnməklə olsa da keçiriləcək. Mən hesab edirəm ki, seçkinin bir qədər ertələnməsi ölkəmizdə bu ay böyük beynəlxalq tədbirin keçirilməsi və bələdiyyələrin statusunun genişləndirilməsi ilə bağlıdır. Dekabr ayında seçki keçirilsəydi, noyabr ayında seçki kampaniyası olmalıydı. COP29 tədbirinin keçirildiyi vaxtda seçki kampaniyasının da keçirilməsi düzgün olmazdı. Bələdiyyələrin statusunun genişləndirilməsi prosesi başlayıb. Bələdiyyələrin birləşdirilməsi və sayının yarıya qədər azaldılması barədə ötən ay qanuna edilən dəyişiklik bu prosesin start götürməsi deməkdir. Bu proses yekunlaşdıqdan sonra bələdiyyə seçkilərinin vaxtının təyin olunması da istisna deyil".

Ədalət, Hüquq, Demokratiya Partiyasının

sədr müavini Niyaməddin Orduxanlı bildirdi ki, MSK sədrinin müavini Rövşət Qasımov seçki ilə bağlı qərarın nə zaman elan olunacağını açıqlayıb: "Qanunvericiliyə görə, seçkinin keçirilməsi üçün ölkə Prezidentinin sərəncamı olmalıdır. Bu, birbaşa Prezidentin səlahiyyətinə aid olan məsələdir. Prezidentin sərəncamından sonra MSK seçkinin keçirilməsini təşkil edir. Hər zaman olduğu kimi, yenə də bu cür olacaq. İndiki vəziyyətdə ancaq ehtimal olaraq bələdiyyə seçkilərinin gecikməsinə səbəb kimi Bakıda COP29 kimi beynəlxalq səviyyəli tədbirin keçirilməsini deyə bilərik. Bələdiyyələrdə birləşmə prosesi artıq Milli Məclisdə yekunlaşıb, parlament qərar qəbul edib. 1600 bələdiyyəni birləşdirib 834 ediblər. Referendumun gələcəkdə keçirilib-keçirilməyəcəyi barədə ancaq ehtimal irəli sürə bilərik".

Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"

ABŞ Sandunu təbrik etdi, Rusiya nəticələri tanımadı

Bayden qeyd edib ki, Moskva seçki proseslərini pozmağa çalışıb, Mariya Zaxarova isə...

ABŞ prezidenti Co Bayden Maya Sandunu yenidən Moldovanın prezidenti vəzifəsinə seçilməsi münasibətilə təbrik edib.

Bu barədə "Turan"ın Vaşinqtondakı müxbiri xəbər verib.

"Bazar günü Moldova xalqı seçki məntəqələrinə gedib və prezident Sandunun təhlükəsiz, mütərəqqi və demokratik Moldova baxışına səs verib", - deyə ABŞ prezidentinin bəyanatında bildirilir.

"Prezident Sandunun yenidən seçilməsi Moldova xalqının Avropa İttifaqına üzvlüyünü dəstəkləmək üçün konstitusiyaya referendumu keçirməsindən cəmi iki həftə sonra baş verib", - deyə o əlavə edib.

Bayden qeyd edib ki, Rusiya bir neçə ay boyunca Moldovada demokratik institutları və seçki proseslərini pozmağa çalışıb. "Lakin Rusiya müvəffəqiyyətsizliyə düçar olub. Moldova xalqı öz gələcəyini seçmək hüququnu həyata keçirib və Avropaya və bütün dünyadakı demokratiyalara uyğun olan yolu seçib", - deyə o vurğulayıb.

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova Moldovada keçirilən prezident seçkilərinin ikinci turu ilə bağlı şərhində isə Moldovadakı seçkiləri ölkə tarixinin ən qeyri-demokratik seçkiləri adlandırıb. Onun sözlərinə görə, bu, Moldovanın müstəqilliyinin bütün illərində mübaliğəsiz ən qeyri-demokratik seçki kampaniyası olub.

Zaxarova qeyd edib ki, Moldova hakimiyyəti seçkilərdə çoxsaylı saxtakarlıqlara yol verib: "Hakimiyyət tərəfindən müxalifətə və müstəqil mediaya, xüsusən də rusdilli mediaya qarşı misli görünməmiş repressiyalar həyata keçirilib. Qərb ölkələrinin seçki prosesinə aşkar müdaxiləsi olub. Hakimiyyət orqanları tərəfindən inzibati resurslardan geniş miqyasda istifadə olunub.

Rəsmi Kişinyovun Rusiyada yaşayan moldovalı seçkilərə qarşı ayrı-seçkiliyi xüsusi qeyd edilməlidir. Ölkəmizdə sayı müxtəlif hesablamalara görə 500 min nəfərə çatan Moldova diasporu üçün birinci turda olduğu kimi cəmi iki seçki məntəqəsi açılıb. Müqayisə üçün: 500 minə yaxın moldovalının da yaşadığı Qərbi Avropa və Şimali Amerikada 200-dən çox seçki məntəqəsi yaradılıb və bir sıra ölkələrdə Moldova vətəndaşlarına poçt vasitəsilə səs verməyə icazə verilib".

Rusiya XİN rəsmisi vurğulayıb ki, Maya Sandunun seçkilərdə qələbəsi Qərb ölkələrindəki diasporaların səsləri ilə təmin edilib.

Zaxarova əlavə edib ki, Moldova hakimiyyəti Rusiya Federasiyası ilə əlaqələri dəstəkləyən vətəndaşların maraqlarını nəzərə almalıdır.

Rusiya və İran arasında yenilənmiş strateji tərəfdaşlıq sazişi imzalanacaq, bu sazişdə müdafiə məsələlərinə mühüm diqqət yetiriləcək. “Yeni Müsavat” qeyd edir ki, bu haqda Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov ötən həftəsonu Minskə Avrasiya Təhlükəsizliyi üzrə Beynəlxalq Konfransda çıxışı zamanı bildirib. Rusiyanın XİN rəhbəri sözügedən sazişin iki ölkə arasında əməkdaşlığı daha da dərinləşdirəcəyini deyib:

“Rusiya və İran arasında hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq haqqında saziş Rusiya-İran münasibətlərinin möhkəmlənməsi üçün ciddi amil olacaq. Saziş imzalanması üçün hazırlanır. Sazişdə tərəflərin regional və global səviyyədə sülh və təhlükəsizlik maraqlarından irəli gələrək müdafiə sahəsində daha sıx əməkdaşlıq və qarşılıqlı fəaliyyət istəyi təsdiqlənəcək”. İran prezidenti Məsud Pezeşkian Putinlə Kazanda keçirilən sammitdə görüşü zamanı Rusiya ilə “böyük saziş” imzalanacağına ümid etdiyini bildirib.

Belə görünür ki, Rusiya-İran hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq sənədi müdafiə sahəsində bir saziş rolunu oynayacaq. Çünki Lavrov bildirdi ki, bunu daha çox müdafiə sahəsindəki əməkdaşlığa yönəldəcəyik. Deməli, bu, əslində qarşılıqlı müdafiə sazişi rolunu oynayacaq. Bu gün həm İran, həm də Rusiya Qərbin sanksiyalarına məruz qalan və bu sanksiyalardan qaçmağa çalışan ölkələrdir. Ukrayna müharibəsində İranın Rusiyaya istədiyi qədr yaxın ola bilməməsinin səbəbi Rusiyanın İsrailə yaxın münasibət saxlaması idi. İndi isə Yaxın Şərq hadisələrində Moskva Tel-Əvivin hərəkətlərini bəyənmir. Bu da İranı qismən qane edir. Eyni zamanda Tehran da Kremlə müharibədə “Şahid” dronları və ballistik raketlər tədarüklü ilə dəstək verir. Baxmayaraq ki, Pezeşkian BMT tribunasiyadan Rusiyanın Ukraynaya hərbi müdaxiləsini “təcavüz” adlandırmışdı.

Təbii ki, Azərbaycanın şimalda və cənubda iki nəhəng qonşusunun hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq sazişini əsasən müdafiə sahəsinə yönəltməsi narahatedici hal sayıla bilər.

Zaman-zaman hər iki dövlətdən Azərbaycana hərbi təhdidlər olub. Xüsusən son illərdə İran bizi hədələyib, sərhədlərimizdə təlimlər keçirib, SEPAH Bakıya dil uzadıb, hədəvənlər yağdırıb. Doğrudur, sonuncu belə təlimə ən yüksək səviyyədə cavab verilmişdi – Türkiyə ilə Azərbaycanın xüsusi təyinatlıları Araz sahilində birgə hərbi təlimlər keçirmişdilər. Bununla yanaşı, hazırda normalaşmaqda olan Bakı-Tehran əlaqələri kontekstində iki ölkə Xəzər dənizində birgə təlimlər keçirir. Belə ki, Xəzər dənizinin İran İslam Respublikasına mənsub hər iki dövlətin Hərbi Dəniz Qüvvələrinin bir qrup şəxsi heyəti və gəmisi iştirakı ilə “AZIREX-2024” birgə taktiki təlimi keçirilib. Azərbaycan-İran hərbi əməkdaşlığını möhkəmləndirmək məqsədilə keçirilən təlimdə gəmi qəzalara zamanı xilasətmə və tibbi yardım tədbirlərinin həyata keçirilməsi, axtarış-xilasətmə əməliyyatları və gəmi təhlükəsizliyinin təmin olunması üzrə fəaliyyətlər icra edilib.

“Yeni Müsavat”a danışan hərbi ekspert Ramil Məmmədli strateji tərəfdaşlıq sazişinin daha çox Qərbə qarşı mübarizəyə yönəldildiyini düşünür. Onun qənaətinə görə, Rusiya və İran indi heç vaxt olmadığı qədr bir-birinə ehtiyac duyurlar, yaxınlaşıblar. Bunun Azərbaycan üçün risklərindən danışan hərbi ekspert hesab edir ki, bizim hər iki tərəflə spesifik münasibətlərimiz var: “Əvvəla, Azərbaycan Rusiya ilə strateji müttəfiqlik bəyannaməsi imzalayıb. Bu sənəddə bir sıra müddəalar var. Elə birinci bənddə deyilir ki, Rusiya Federasiyası və Azərbaycan Respublikası öz münasibətlərini müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti, iki ölkənin müstəqilliyinə, dövlət suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə və dövlət sərhədlərinin toxunulmazlığına qarşılıqlı hörmət, eləcə də bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq prinsiplərinə əsasən, sabitliyin və təhlükəsizliyin artırılması məqsədilə qarşılıqlı fəaliyyət göstərirlər. Beşinci bəndi də

Sərhədimizdəki iki ölkə hərbi ittifaq qurur - təhlükə

Şimal və cənub qonşularımız arasında imzalanacaq yenilənmiş strateji tərəfdaşlıq sazişində müdafiə məsələlərinə diqqət yetiriləcək; ekspertlərə görə, Bakının Rusiya ilə strateji müttəfiqlik sənədi, Türkiyə ilə də Şuşa Bəyannaməsi var...

təlimlər keçirilir, Məsud Pezeşkian COP29-da iştirak edəcək. Əlbəttə, Azərbaycan-İran əlaqələri o səviyyədə yaxşılaşmasa da, münasibətlərdəki gərginlik tam azalıb”.

Siyasi ekspert Azad Məsiyevin “Yeni Müsavat”a dediyinə görə, Rusiyanın cənub cinahına Cənubi Qafqazla yanaşı İran da daxildir: “Rusiyanın Avropa ilə yolu kəsildiği üçün İran üzərindən Hind okeanına çıxışını təmin edir. Üstəlik, Qərb hər ikisini düşmən elan edib və sanksiyalar qoyub. Ona görə mövqeləri burada üst-üstə düşür. Yeni onların imzalayacağı sənəd, hər hansı hərbi ittifaq regiondakı üçüncü ölkəyə qarşı yönəlməməlidir”. **A.Məsiyevin bildirdiyinə görə, Şimal-Cənub dəmiryol xətti Azərbaycan üzərindən keçir və bu mənada iki ölkə arasında imzalanacaq sözügedən saziş bizə qarşı yönəlməyib:** “Əksinə, bu ölkələr 3+3 platformasının inkişafında maraqlıdır və əməkdaşlığın genişlənməsi prosesə töhfə verə bilər. Zənnimcə, Lavrovun söylədiyi həmin sənəd daha çox ABŞ və Qərbə yönəlib”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

COP29 Azərbaycana hansı üstünlükləri qazandıracaq?

Ölkəmizin beynəlxalq mövqeləri möhkəmlənəcək, dinamik inkişaf edən iqtisadiyyatı və investisiya potensialı daha da artacaq

“Bu gün dünyanın diqqəti Azərbaycandır. Dost ölkələr Bakıya gəlmək üçün tələsirlər. Dost olmayan ölkələr isə COP29-un Bakıda keçirilməsini həzm edə bilmədiyindən qarayaxma kampaniyalarını aparmaqla Azərbaycanın imicinə xələl gətirməyə çalışırlar. Ona görə də son vaxtlar Qərb düşərgəsində ölkəmizə qarşı qəbul olunmuş qərəzli qətnamələrin şahidi oluruq”.

Bu sözləri İqtisadiyyat.az-a açıqlamasında Milli Məclisin deputatı Azər Badamov deyib. O vurğulayıb ki, Azərbaycan COP29-un keçirilməsi üçün yüksək hazırlıq işləri görüb və bir neçə gündən sonra dünya liderləri, siyasətçilər, alimlər ölkəmizə gələcəklər və dünyanı narahat edən global iqlim dəyişiklikləri ilə bağlı məsələni müzakirə edərək əhəmiyyətli qərarlar qəbul olunacaq: “COP böyük

tədbirdir və belə tədbirin keçirilməsi üçün ilk növbədə iqtisadi güc, siyasi sabitlik və dünyada nüfuzun olması vacibdir. Azərbaycan hər üç parametrisini dünya ictimaiyyətinin etimadını qazana bilmişdir. Bu baxımdan bu tədbirin keçirilməsinin böyük global əhəmiyyəti var. Bununla yanaşı, COP29 Azərbaycana da bir neçə istiqamətdə üstünlüklər qazandıracaq. Birinci növbədə bu tədbirin keçirilməsi ölkəmizin beynəlxalq mövqelərini möhkəmləndirəcək. Belə ki, ölkəmizə gəlmiş dövlət başçıları və siyasətçilər öz gözləri ilə Azərbaycanın ədalətli, məsuliyyətli bir ölkə olduğunu görəcəklər. O cümlədən

onlar Qərbin ölkəmizə qarşı apardığı qərəzli qarayaxma kampaniyalarının da həqiqətə uyğun olmadığını görəcəklər. Bu tədbir dünyada dostlarımızın sayının artmasına töhfə verəcək. İkincisi, gələn qonaqlar Azərbaycanın dinamik inkişaf edən iqtisadiyyatı və investisiya potensialı ilə də tanış ola biləcəklər. Bu tədbir ölkəmizin bərpa olunan enerji sektoruna və qeyri-neft sektorunun digər sahələrinə investisiyaların cəlb olunmasına yeni bir impuls verəcək. Həm də yeni ölkələrlə əməkdaşlıq etmək imkanlarının genişlənməsinə töhfəsi olacaq. Təbii ki, bu yeni bazarlara çıxış imkanlarımızın artmasına yol açacaq. Üçüncüsü isə turizm sektorunun inkişafını sürətləndirəcək. Global pandemiya dünya turizm sektorunu iflic halına gətirib. Amma pandemiya başa çatandan sonra ölkələr dünya turizm bazarından daha çox pay almağa çalışırlar. Bu baxımdan COP29-la bağlı ölkəmizə gələcək on minlərlə qonaq turizm sektorunun sürətlə inkişafına töhfə verəcək. Çünki qonaqlar ölkəmizin turizm potensialı, tarixi, mədəniyyəti, mətbəxi ilə tanış olacaqlar və öz ölkələrinə qayı-

dandan sonra Azərbaycanın təbliğatçıları olacaqlar. Bu da insanlarda maraq yaradacaq və ölkəmizə səfərə gəlmək istəyənlərin sayını çoxaldacaqdır”.

A.Badamov bildirib ki, dördüncüsü isə dünyaya ermənilərin cinayətkar üzünü və bizim ədalətli mövqeyimizi tanıtmaya baxımdan əhəmiyyətli olacaqdır: “Çünki COP29 çərçivəsində ölkəmizə gələn qonaqlar işğaldan azad olmuş ərazilərə də səfərlər edəcəklər. Onlar torpaqlarımızın erməni işğalı altında olduğu 30 ildə törətdikləri cinayətləri görəcəklər. Həm də torpaqlarımız işğaldan azad olundandan sonra ermənilərin viran qoyduğu əraziləri necə bərpa etdiyimizi və keçmiş məcburi köçkünlərin öz doğma yurdlarına qayıdaraq firsətli həyatlarına davam etdirdiklərinin şahidi olacaqlar. Bu, ermənilərin və onların arxasında dayanan qüvvələrin apardığı islamofob və azərbaycanofob siyasətinin bir daha ifşa etməyimizə imkan verəcək. COP29-un ölkəmizə qazandıracaq dividendlər uzun müddətdir və zaman keçdikcə biz onun əhəmiyyətini daha yaxşı görəcəyik”.

□ **“Yeni Müsavat”**

Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan bildirib ki, hökuməti artıq “erməni soyqırımı”nın beynəlxalq aləmdə tanınmasını prioritet hesab etmir. Onun sözlərinə görə, bu qərar Ankara ilə münasibətləri yaxşılaşdırmağa və regional təcrüddən çıxmağa kömək edəcək.

Müxalifət isə bu açıqlamaya görə Paşinyanın komandasını dövlət maraqlarını təslim etməkdə və milli kimliyi məhvə ittiham edir. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu barədə “İzvestiya” nəşri yazır. Ararat Mirzoyan bildirib ki, indi əsas vəzifə Türkiyə və Azərbaycanla münasibətlərin tənzimlənməsi, Bakı ilə sülh müqaviləsinin imzalanması, sərhədin delimitasiyası və regional kommunikasiyaların açılmasıdır. “Soyqırımın beynəlxalq səviyyədə tanınması məsələsi xarici siyasət gündəmində prioritet deyil”.

Mirzoyan onu da vurğulayıb ki, İrəvanla Ankara arasında dialoq var və tərəflər diplomatik münasibətlərin qurulmasını müzakirə edirlər. Hər iki ölkənin ekspertləri sərhəddə mövcud infrastrukturun, o

İrəvanın “soyqırımı” yalanından imtinasının sirri

Erməni ekspertlərə görə, Paşinyan hökuməti Rusiyanın Cənubi Qafqaza təsirini azaltmağa çalışan Qərb ölkələrinin təzyiqi altında hərəkət edir; “Paşinyan komandası bu prosesi gücləndirə bilsə...” - deputat

xalqının milli ideyasıdır”.

Müxalifətçi deputat Hayk Mamıcanyan hazırkı hakimiyyətin bəyanatlarını xəyanət adlandırır. “Bu “türk tütəyinə rəqsdir”, baş verənləri başqa cür adlandırmaq bilmərəm”, - deyir o vurğulayıb. “İzvestiya” yada salır ki, “soyqırım məsələsi” Ermənistanla Türkiyə

aloq başlaya bilər. Bundan əlavə, Türkiyə Zəngəzur dəhlizinin açılmasında israrlıdır. Erməni ekspertlərə görə, Paşinyan hökuməti Rusiyanın Cənubi Qafqaza təsirini azaltmağa çalışan Qərb ölkələrinin təzyiqi altında hərəkət edir. İrəvan Türkiyəyə iddialarından əl çəksə, o zaman An-

yan ölkələr tərəfindən öz məsajlarında istifadə olunur. Böyük sual bundan sonra vəziyyətin necə inkişaf edəcəyidir. Ekspertlər “erməni soyqırımı”ndan imtinanın arxasındakı gerçəklər barədə nə düşünürlər? Paşinyan administrasiyası bu mövqeni sona qədər qoruyacaqmı?

cümlədən Gümrü-Qars demir yolu hissəsinin qiymətləndirilməsi üzrə iş aparılır. İqtisadiyyat naziri Gevorg Papoyan isə öz növbəsində bəyan edib ki, ölkə hökumətinin əsas vəzifəsi “vətəndaşların rifahını təmin etmək, Ermənistanla digər ölkələr arasında ticarət əlaqələrini inkişaf etdirməkdir”.

Müxalifət isə Mirzoyan və Papoyanın sözlərini biabırçılıq adlandırır. Qeyd ediblər ki, Ermənistan hökumətinin 2021-ci ildə qəbul edilmiş və beş il üçün nəzərdə tutulmuş proqramında deyilir ki, Nazirlər Kabineti “soyqırımın” beynəlxalq səviyyədə tanınması üçün bütün səyləri göstərəcək və əgər uğurlu olarsa, Cənubi Qafqaz regionunda təhlükəsizlik vəziyyəti nəzərəcarpacaq dərəcədə yaxşılaşacaq. 2020-ci ildə təsdiq edilmiş milli təhlükəsizlik strategiyasında isə deyilir ki, qondarma soyqırımın beynəlxalq səviyyədə tanınması “erməni

arasında düşmənçilik münasibətlərinin səbəblərindən birinə çevrilib, amma son vaxtlar ikitərəfli əlaqələr nəzərəcarpacaq dərəcədə artıb. Belə ki, son iki ildə iki ölkənin xüsusi nümayəndələri Ruben Rubinyan və Serdar Kılıç 5 dəfə görüşüb, Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan isə Türkiyəyə gedib. Baş nazir Nikol Paşinyan Rəcəb Tayyib Ərdoğanla şəxsən telefonla danışmış, sonuncu dəfə sentyabrın sonunda ABŞ-da görüşüblər. Ermənistan hökumətinin başçısı münasibətlərə yeni təkən vermək istədiyini açıqlayıb.

Bununla belə, praktiki nəticələr hələ də çox azdır. Məsələn, bir neçə ildir ki, ən azı diplomatik pasport sahibləri üçün quru sərhədinin açılması müzakirə olunur, amma bu, hələ də baş tutmayıb. Ankara vurğulayır ki, İrəvan Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzaldıqdan sonra substantiv di-

kara sərhədi açmağa və Ermənistanı öz təsir dairəsinə daxil edə bilər. Belə olan halda Gümrüdə Rusiya bazasının və Rusiya sərhəddilərinin olması mənası itir. Nəticədə Paşinyan və komandası Rusiya qüvvələrinin çıxarılmasını tələb edə biləcək.

Yeri gəlmişkən, bu ilin aprelində Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan bildirib ki, 1915-ci ildə Osmanlı Türkiyəsindəki “erməni soyqırımı” travmasını aradan qaldırmaq və itirilmiş vətən axtarışlarını dayandırmaq lazımdır. Paşinyan bu tarixlə bağlı müraciətində qeyd edib ki, “Birinci Dünya müharibəsi zamanı böyük faciə baş verib. Yeni 1915-ci il hadisələrini faciə adlandırır. Eyni zamanda Paşinyan “soyqırım” ifadəsi ilə yanaşı, erməni dilindən “böyük qırğın” kimi tərcümə olunan “mets egeri” ifadəsini işlədən ilk Ermənistan lideri olub. Bu termin əsasən “erməni soyqırımı”nı tanıma-

Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyasının (AMİP) sədri, deputat Arzuxan Əlizadə “Yeni Müsavat”-a açıqlamasında Paşinyan administrasiyasının proseslərin necə inkişaf etməsinin fərqi olduğunu vurğuladı. Onun sözlərinə görə, erməni tərəfi anlayır ki, Türkiyə və Azərbaycanla əlaqələri yaxşılaşdırmaq üçün hər iki dövlətə qarşı olan ərəzi iddialarından imtina edilməli, saxta soyqırımı ittihamlarına son qoyulmalıdır. Deputat bildirdi ki, əgər bu iddialar aradan qaldırılmasa, o zaman gələcəkdə münasibətlər normalaşanda yenidən ciddi problemlərə səbəb ola bilər: “Ona görə də Ermənistan geri dayanmalıdır. Özləri də etiraf edirlər ki, bu illər ərzində uydurma soyqırımı təbliğatı aparmaqla ciddi nəticə qazanmayıblar və bir neçə ölkənin “genosidi” tanınması onlara beynəlxalq müstəvidə böyük siyasi dividend gətirməyib. O baxımdan bu bir real-

Ermənistan Azərbaycana sülh təklifləri göndərdi

Ermənistan Azərbaycan sülh müqaviləsinin mətninin tam olaraq razılaşdırılmasını özündə ehtiva edən təkliflər paketi göndərmişdir. Bunu Ermənistan xarici işlər nazirinin müavini Paruyr Ovannisyan bildirib.

“Burada qeyri-adi elementlər yoxdur və söhbət mümkün qədər kommunikasiyaların açılmasından gedir. Əsas odur ki, təhlükəsizlik baxımından və ya başqa formada üçüncü tərəfin nəzarəti istisna olunsun, Ermənistanın suverenliyi və bu marşrutlar üzərində total nəzarəti qorunub saxlanılsın”, - nazir müavini bildirib.

Paruyr Ovannisyan jurnalistlərin Azərbaycanla danışıqlarda hansı yeniliklər olduğu barədə sualına belə cavab verib:

“Son vaxtlar çox intensiv görüşlər oldu, amma nəticələr barədə danışa bilmərəm. Siz də yaqın müşahidə etmisiniz ki, son dövr görüşlər baxımından görünməmiş dərəcədə aktiv olub”.

Nazir müavini deyib ki, rəsmi İrəvan hazırda təkliflərə cavab gözləyir.

ABŞ seçkilərinin nəticəsi Cənubi Qafqaza nə vəd edir?

Amerika Birləşmiş Ştatlarında prezident seçkilərinə qalib müəyyənləşdikdən sonra indi əsas sual budur: Ağ Evin Cənubi Qafqaza münasibətində nələr dəyişəcək?

Məsələ ilə bağlı Modern.az-a danışan Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası ittifaq komitəsinin üzvü Elçin Mirzəbəyli söyləyib ki, kimin seçilməsindən asılı olmayaraq, siyasi anlamda Ağ Evin maraqları ilə bağlı dəyişikliyin baş verəcəyi gözlənilir: “ABŞ-in yeni prezidenti ölkəsinin dünyadakı hegemon rolunun qorunmasına çalışacaq, ABŞ-in maraqları ilə bağlı dəyişikliyin baş verəcəyi gözlənilir”.

liqdir və sərhədlərin açılması, əlaqələrin düzəlməsi istənilirsə, saxta ittihamlar irəli sürməklə bu münasibətləri yaxşılaşdırmaq mümkün olmayacaq”, - deyir deputat qeyd etdi.

A.Əlizadə əlavə etdi ki, Türkiyə lideri Ərdoğan dəfələrlə Ermənistana arxivləri açmağı təklif edib: “Amma razılaşmayıblar. Ərdoğan təklif edirdi ki, arxivlər açılсын, realqlar üzə çıxsın. Ancaq Ermənistan bundan imtina edir, çünki arxivlər açılarsa təbəəsi olulan dövlətə necə xəyanət etdikləri, ermənilərin özlərinin törətdiyi cinayətlər üzə çıxacaq. Ermənilər də bu həqiqətin fərqiindədirlər. Odur ki, Mirzoyanın dili ilə hazırkı erməni cəmiyyətinə bir toxum atıldı. Bununla mesaj verildi ki, artıq saxta soyqırımı mövzusu prioritet deyil, əsas Ermənistanın inkişafıdır. Hesab edirəm ki, ağıllı addım atmaq üçün bu tendensiya bir qədər də gücləndirilməlidir”.

Türkiyə ilə sərhədlər açılacağı təqdirdə, rus hərbiçilərinin bölgəni tərk edəcəkləri gözləntisinə gəlinə, deputat bunu qaçılmaz hesab edir: “Əvvəlcə, İrəvanda Zvartnots aeroportundan bir proses başlandı, 12 rus sərhəddə hava limanını tərk etdi. Sonra tərəflər Moskvada razılaşdılar və Ermənistanın İranla

sərhədini birgə mühafizə edirlər, hazırda burada müəyyən iş də getməkdədir. Sadəcə, gələcəkdə ruslar çıxdıqda, Qərbin sərhədlərə yerləşdirilməsi baş verə bilər. Ermənistan Avropa ittifaqının “müşahidə missiyası” adı ilə regiona qüvvələri yerləşdirib, düzdür, indi onlar sərhədləri kontrol edə bilməzlər, amma düşünürəm ki, bu bir başlanğıcdır. Yeni gələcəkdə sərhəddə rus hərbiçiləri avropalılar əvəzləyə bilər”.

A.Əlizadənin sözlərinə görə, bütün hallarda ermənilər narahatdır ki, quru yollar açılarsa belə, Türkiyə ilə sərhəddə rus hərbiçiləri dayanmayacağı halda Ermənistan üçün hansısa təhlükə yaranabilir: “Hər halda, bir proses gedir və nə zamansa rus sərhəddilərin bu zolaqdan çıxarılması baş tutacaq. Ona görə də İrəvan Ankaraya qarşı saxta iddialardan geri çəkilməlidir və prosesi sürətləndirməlidir. Üstəlik, bu gün Türkiyədə 100 mindən çox erməni yaşayır, elə bir o qədər də erməni miqrantın bizim qardaş ölkəyə işləmək üçün gətirdiyi deyildir. Əgər gələcəkdə Ermənistanın Türkiyə ilə münasibətləri qurulacaqsa, işləməyə gedən ermənilər üçün də imkanlar açılacaq”.

□ **Emil SALAMOĞLU**
“Yeni Müsavat”

Qeyri-estetik yanasma

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Estetik cərrahlarımız növbəti dəfə gündəmə gəlmişdir. Yox, bu dəfə konkret kimisə şikəst etməyiblər, ümumi siyahı ortaya çıxıb. 34 nəfərin adı var, iddia edilir ki, bu yoldaşların həkim təhsili yoxdur, haradasa yüngülvari kurs keçib “estetik cərrah” diplomu qapazlamışlar. Hətta bu diplomların nazirlikdə müəyyən yoldaşlara 30 min manat (ya da dollar - dəqiq yadımda qalmadı) verərək təsdiqləndikləri söylənilir.

Mövzu diqqətimi çəkdi, çünki eyni gündə xəbər lentində başqa bir əcaib səhiyyə əhvalatı görmüşdüm. Adını çəkib özümü işə salmaq istəmədiyim bir nəfər, zənən cinsindən “estetik cərrah” vardır, dəbdəbəli ad daşıyan klinika düzəldib. Klinika, yalan olmasın, xərcəngdən epilepsiya, dazlaşmadan qarın ağrısından dünyadakı gəlib-keçmiş bütün əlaclı-ələcsiz xəstəlikləri müalicə edir. Obyektin qurucusu olan zənən isə Oksford Akademiyasından Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə, Amerika Sine Birliyindən Asiya Baldır Dünyası İctimai-Hüquqi Qeyri Hökumət Təşkilatına qədər hər cür idarənin üzvü imiş (əlbəttə, xanımın bütün titullarını burada yazmağa yerimiz yoxdur, oxucular bağışlasın). Bir detal da maraqlıdır ki, bu zənən üçün respublikada bütün qapılar qərribə şəkildə açıqdır. İstəsə gedir girir hərbi hissəyə, orada şəir oxuyur, generallarla şəkil çəkdirir, qayıdır gəlir. İstəsə respublikada hər hansı şəxsi klinikasının qapısına qarovulçu qoyar.

Nə edə bilərik, əlbəttə, bütün belə hallarda olduğu kimi, əlimizdən ancaq fəxr etmək gəlir. Bu, Amerikada, Harvard Universitetinin “Eşşək südü ilə koronavirusun müalicəsi” kafedrasında qapının üstündən asılmış məşhur aforizmə istinad, göndərmədir: “Əgər müqavimət göstərə bilmirsən, çalış fəxr eləyəsən”. Şəxsən mən hər gün fəxr eləyirəm. O qədər fəxr elədim, axırda Faxralı ilə qahım oldum.

Əlqərəz, həmin saxta estetik cərrahlar siyahısında bu xanımın klinikasındakı həkimin də adı var idi. Sözləşib, bu həkim ötən illərdə bir neçə dəfə maraqlı mövzularda gündəmə gəlmişdi. Məsələn, bir manısın qahımını şikəst eləyibmiş. Başqa bir qadının, üzr istəyirəm, sinəsini kiçiltməliymiş, lakin əməliyyatdan sonra sinə daha böyüyüb və sairə. Bizdə belə ictimai-siyasi problemlər vardır.

Mən maraq üçün klinikanın saytında həkimin profilinə baxdım. Orada başqa həkimlərin hansı ali məktəbi bitirdiyi açıq yazılmışdı, bunun adının yanında isə heç zad yox idi.

Bəs əlaqədar orqanlar niyə bu cür proseslərə göz yurmur? Axı örnek üçün, hazırda bütün şəhərdə mer-meyvə dükanlarının qabağına məhsul qoymaq qadağan edilib, satıcılara deyiblər ki, müvəqqəti çətinlikdir, iqlim konfransı qurtarsın, yenə ağ turpu, kələm və bananı səkidən keçənlərin ayağı altına qoya bilərsiniz. Küçənin, şəhərin estetik görkəmini pozanları yığıdırır, cəzalandırırlar, adamların görkəmini pozanlar isə arxayın gəzir. Hətta bəziləri efirə çıxıb reklam edir, təzə qurbanları qarmağa keçirirlər. Niyə belədir?

Məncə, bu tip məsələlərin kökündə xalqımızın estetikaya münasibəti durur. Sovet vaxtı ağsaqqal müəllimlərin uşaqları danlayarkən işlətdiyi populyar ifadə var idi: “Etikan, estetikan olsun!” Sovet dağıldı, müstəqil oldu, estetika da yaddan çıxdı. Düzdür, birinci etika yox oldu, ancaq ona bəlkə dözmək olar. Əsas estetikadır, gözəllikdir. Ünlü yazıçı Dostoyevski demişken, dünyanı gözəllik xilas edəcəkdir. Tolstoy da deyib ki, gözələ baxmaq savabdır.

Bu estetik yanaşmada, xalqın zövqünün formalaşmasında mədəniyyət qurumları ciddi rol oynamalıdır. Ancaq nə görürük? Hazırda İstanbulda kitab sərgisi var və dövlət idarəsi bizdən oraya nağara çalanları, manısları aparıb. Bütün günü çalib-oxuyurlar. Artıq bütün dünya bizdə kitabı da müğənnilərin yazdığına əmin olmuşdur.

Yaxşı olmazdımı kitab sərgisinə estetik cərrahlarımız aparılsın? Nağara çalanlar da əməliyyata girsinsinlər. Elə adam var şapalaqla sağdır.

Ermenistan Qərb silahlarını, eləcə də Fransadan aldığı SEZAR artilleriya qurğularını ölkəyə gətirə bilmir. Bu sensasiya iddia barədə politoloq Qurban Simonyan danışdı. O deyib: “Bəziləri Qərbin silahlarının Gürcüstandan keçdiyini deyir. Bəs onda niyə SEZAR-lar hələ də Potidə və ya Gürcüstanın hər yerində ilişib qalıblar?”.

Bundan əvvəl mətbuatda Gürcüstanın Ermənistanla silah tranzitindən tamamilə imtina etdiyi barədə məlumatlar yayılmışdı. Bu addımın səbəbi Tiflisin Ermənistanın bir qrup siyasi fəal və təndəşini Gürcüstan prezidenti Salome Zurbəşvilini dəstəkləmək üçün Gürcüstanla göndərilməsindən narazılığı ilə də izah olunur. Bu hərəkət Gürcüstanın siyasi dairələrində mənfi reaksiyaya səbəb olub və görünür ki, ölkənin tranzit siyasətinə təsir edib.

“Bakı-xeber.com” şərhində yazır ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın gürcüstanlı həmkarı İrakli Kobaxidzeyə yazdığı sənəd təbrik məktubunda da aydın hiss olunurdu ki, seçkinin nəticələri onların gözləntilərini doğrultmayıb.

Maraqlıdır ki, bir il əvvəl Fransanın “Bastion” markalı çoxməqsədli zirehli maşınlarının Gürcüstanın Poti limanından Ermənistanla daşındığı üzə çıxmışdı. Gürcüstan daha əvvəl Ermənistanla silah və hərbi texnika daşınmasına icazə vermirdi. Bu da Azərbaycanla Gürcüstan arasındakı strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin roluna uyğun bir davranış idi. Əgər iddialar doğrudursa, demək, Gürcüstan yenə əvvəlki strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin roluna uyğun siyasətə qayıdıb.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri İlyas Hüseynov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Fransa istehsalı olan SEZAR-ların Gürcüstanda qalması Azərbaycan və Gürcüstan arasında olan strateji tərəfdaşlığın yaxşı nəticəsidir: “Gürcüstan da yaxşı anlayır ki, Ermənistan kimi bir ölkənin silahlandırılması regionda yeni gərginliyə yol açar və bölgədə hadisələr arzuolunmaz ssenari üzrə inkişaf edə bilər. Belə arzuolunmaz vəziyyət isə şübhəsiz Gürcüstanla da təsirlərini göstərəcək. Çünki bir ölkənin qonşuluğunda təhlükəsizlik təhdidləri yaranırsa, bu vəziyyətin məhz həmin ölkəyə də mənfi təsirləri olur. Digər tərəfdən, Gürcüstanda seçki öncəsi kifa-

“Tiflis SEZAR-ları sərhədindən İrəvana buraxmır” iddiası

Ermənistanın xəyanətkarlığı Gürcüstan hakimiyyətində narazılıq yaradıb

yət qədər gərginlik var idi. Hakimiyyətə qarşı demək olar ki, prezident Salome Zurbəşvilini əsas rəqib hesab olunurdu və ermənilərin ona dəstək verməsi “Gürcü Arzusu” hökumətini razı sala bilməzdi. Yeni müəyyən qədər də olsa SEZAR silahlarının Gürcüstandan buraxılmamasında bu məsələnin də təsiri ola bilər. Ancaq əsas məsələ Gürcüstan-Azərbaycan strateji tərəfdaşlıq münasibətləri öz təsirinə göstərir. Gürcüstan bu cür mövqedən daim çıxış etməlidir. Hər hansı təsirlərə, təzyiqlərə, ultimatum xarakterli mesajlara dövlət öz vahid strateji xəttindən çəkilməməlidir. Anlamalıdır ki, biz regionda yalnız bir-birimizə dəstək olaraq inkişafa və tərəqqiyə nail ola bilərik, Cənubi Qafqazı vahid bir orqan kimi görməliyik. Ətrafında güclü geosiyasi aktorlar olsa da Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan nəhayət ki, Cənubi Qafqazda dayanıqlı sülh üçün birgə fəaliyyət haqqında düşünməlidir. Təəssüflər olsun ki, İrəvanda bu düşüncədə deyillər. Gürcüstan hakimiyyətini prinsipial mövqeyinə görə təqdir etmək lazımdır”.

Siyasi və Hüquqi Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirov bildirdi ki, Azərbaycan İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Ermənistanın silahlandırılmasına qarşı dəfələrlə münasibətini ortaya qoyub, silahlandırmanın Cənubi Qafqaz regionunda sülhü təhdid etdiyini bəyan edib:

“Azərbaycan həmişə çağırış edib ki, digər bölgə dövlətləri də Ermənistanın silahlandırılması ilə bağlı ortaya mövqe qoysunlar. Amma təəssüf ki, digər dövlətlər Azərbaycan kimi mövqe nümayiş etdirmirdilər. Hətta Gürcüstan bir müddət öz ərazisindən Ermənistanla Fransa silahlarının daşınmasına şərait yaratdı. Bu, həmin dövrlər idi ki, Gürcüstan Qərbdən təzyiqlərə məruz qalırdı, Fransa Tiflisə təsir edirdi. Fransa və bir sıra ermənipərəst dövlətlər Gürcüstanı Cənubi Qafqaza qapı rolunda görürdülər. Və Ermənistanla Gürcüstan ərazisindən silah keçirilməsi sübut edirdi ki, bu cür qapı xoş niyyətli üçün deyil. Lakin artıq Gürcüstanda seçkilər keçirilib və Fransanın diktəsi ilə hərəkət etməyən siyasi qüvvə hakimiyyətini qoruyub saxlamayı bacardı. Gürcüstanda hakimiyyət artıq seçki qayğısını xeyli dərəcədə arxada qoyduğundan Ermənistanla silah daşınması üçün Gürcüstan ərazisindən istifadə edilməsinə qırmızı işıq yandıra bilər. Yayılan xəbər doğrudursa və belə olarsa, bu, həm də Gürcüstanın Azərbaycanla strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin ruhuna uyğun mövqe ortaya qoyması kimi dəyərləndirilə bilər. Məsələnin başqa bir tərəfi də var ki, son seçkilərdə ermənilər Qərbə bağlı olan gürcü müxalifətinə dəstək verirdilər. Hətta daxildə etirazlar, qarşıdurmalar yaradılması istiqamətində ermənilərə Ermənistandan sifariş verildi

barədə məlumatlar yayılmışdı. Bu məqamın da “Gürcü Arzusu” hakimiyyətinin Ermənistanla münasibətində müəyyən soyuqluq yarada biləcəyi ehtimalını söyləməyə əsas verir. Rəsmi Tiflis gördü ki, Ermənistan və Gürcüstanda yaşayan ermənilər Gürcüstanla qarşı istənilən oyunda alət olmağa böyük həvəslə razılıq verirlər. Günün birində daha bir təhlükəli oyunun Gürcüstanla qarşı istiqamətlənməsi halında Ermənistan bu oyunda alət olmağa razı olacaq. Ona görə də hesab etmək olar ki, əgər həqiqətən də yayılan xəbər doğrudursa, Gürcüstan haqlı olaraq həmin silahların Ermənistanla göndərilməsinə razılıq vermir. Bizim də Gürcüstandan gözləntimiz həm də budur”.

Ekspert vurğuladı ki, Gürcüstan Cənubi Qafqazın tərkib hissəsidir. Ermənistan kimi bir ölkənin silahlandırılması həm də elə Gürcüstanın özü üçün də gələcəkdə təhlükələr vəd edir. Ona görə də Gürcüstan Azərbaycanla bu məsələdə maraq uzlaşması ortaya qoymalıdır: “Ermənistanın silahlandırılmasına qarşı birgə hərəkət, birgə siyasət yürüdülməlidir. Cənubi Qafqazda dayanıqlı sülhə nail olunması məhz Azərbaycanla Gürcüstanın yürütdüyü siyasətin qayəsini təşkil edir. Ancaq təəssüf ki, Ermənistan hələ ki bu siyasətə qoşulmaq istəmir. Ermənistanın qoşulmaq istədiyini təhlükəli oyunlardır”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
 “Yeni Müsavat”

Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan ölkə parlamentindəki çıxışında sərhədin delimitasiyası məsələsinə toxunaraq deyib ki, İrəvan suveren Ermənistan ərazisinin 29 743 kv/km təşkil etməsi üçün əlindən gələni edir. “Bizim 200 kv/km-dən çox ərazimiz işğal edilib, bu, bizim demarkasiya prosesi çərçivəsində həll etmək niyyətində olduğumuz məsələdir”, - deyən Ermənistan XİN rəhbəri növbəti dəfə suyu bulandırmaq xəttinə sadiqlik nümayiş etdirib.

A.Mirzoyanın sözlərinə görə, Ermənistanın nəzarəti altında olan Azərbaycan əraziləri və Azərbaycanın nəzarəti altında olan Ermənistan əraziləri var idi. Eyni zamanda o hesab edir ki, Azərbaycanla dinc münasibətlər qurmaq olar: “Beləliklə, biz deyə bilmərik ki, aramızda hər şey gözəl idi və indi biz təhsil sahəsində qarşılıqlı əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalaya bilərik və s. Bizim problemimiz var və biz bu problemi həll edirik”.

Burada diqqəti çəkən məqam odur ki, erməni rəsmilər hələ də 200 kvadrat kilometr torpağın “işğal” olduğunu deyir. Beləcə, delimitasiya adı altında Azərbaycandan 200 kvadrat kilometr ərazi qoparmaq istəyirlər. Ermənistan parlamentinin sədri Alen Simonyan isə bildirib ki, hazırda Azərbaycan və Ermənistan arasında sərhədlərin delimitasiyasının haradan davam edəcəyi ilə bağlı müzakirələr aparılır. Simonyan sərhədlərin delimitasiyası komissiyaları ilə bağlı rəqlamentin mövcudluğunu hər iki ölkə üçün böyük qələbə adlandırır. “Bu, ikitərəfli qələbədir və Azərbaycanla Ermənistan arasında ilk dövlətlərarası sənəddir. Onun həyata keçirilməsi hər iki ölkənin müstəqilliyi və ərazi bütövlüyünün ən mühüm təməl daşlarından biridir”, - deyər Simonyan bildirib. O, həmçinin vurğulayıb ki, hazırda demarkasiyanın hansı istiqamətdə davam etdiriləcəyi ilə bağlı yekun qərar verilməyib. “Delimitasiyanın harada davam edəcəyi ilə bağlı müzakirələr gedir”, - deyər erməni rəsmisi əlavə edib.

Bu arada, məlum olub ki, Ermənistan hökuməti Azərbaycanla sülh müqaviləsi ilə bağlı növbəti təkliflər paketini təqdim edib. Hələlik Ermənistan Konstitusiyasından Azərbaycanın ərazilərinə qarşı hər hansı ərazi iddialarının çıxarılması istiqamətində addım atılmadığı üçün İrəvandan Bakıya göndərilən cavabın ciddi dəyi-

Azərbaycana qarşı 200 kv/km-lik torpaq iddiası

Dörd il öncə imzalanan üçtərəfli bəyanatın əsas müddəalarından birini icra etməyən Ermənistan növbəti dəfə gərginliyi tətikləyir; rəsmi Bakı İrəvanın qarşısına daha sərt tələblər qoya bilər; ekspertlər Mirzoyan-Simonyan yalanlarını ifşa etdilər

şikliyə gətirib çıxaracağı, sülhün imzalanmasına təkan verəcəyi şübhəli görünür. Sadəcə, Ermənistan özünü “sülh tərəfdarı” kimi təqdim etmək üçün maneərlər edir. Elə yarımçıq sülh müqaviləsini imzalamağa cəhdlər göstərməsi də buradan qaynaqlanır. Bakıya sülh təklifləri göndərən Ermənistan rəsmiləri digər tərəfdən də Azərbaycana ərazi iddiası irəli sürür, 4 kəndimizi işğalda saxladığı halda... Sülhə hazır olduğunu bəyan edən rəsmi İrəvanın belə iddiaları irəli sürməsi nəyə hesablanıb? Ekspertlərimiz necə hesab edir, Azərbaycanın İrəvandan səslənən avantürüst bəyanatlara cavabı necə olmalıdır?

Deputat Sahib Aliyev Ermənistanın rəsmi şəxslərinin ziddiyyətli açıqlamalarına diqqət çəkdi: “Dörd il bundan öncə “Akna” adlandırdığı Ağdamda şəkil çəkərək oranın “Ermənistan” olduğunu bildiren Simonyanın sərhədlərin delimitasiyası ilə bağlı rəqlamentin təsdiqlənməsi-

ni hər iki tərəf üçün böyük qələbə adlandırması metaforozadır. Amma təəssüf ki, bu metamorfozanın onlarda baş verməsi üçün hər iki tərəf böyük itki verdi. Daha dəqiqi, Azərbaycan oğulları məhz onun hər iki tərəf üçün böyük qələbə adlandırdığı reallığın baş verməsi üçün şəhid oldular, qarşı tərəfdəkilər isə buna dirəniz göstərərəkən həyatlarını itirdilər. Bu itkilərin məsuliyyəti kimin üzərindədir, işğal etdikləri ilə kifayətlənməyə bəyan edən rəsmi İrəvanın belə iddiaları irəli sürməsi nəyə hesablanıb? Bütün bunlara görə kim məsuliyyət daşıyır və üzr istəməlidir? Yaxşı olardı ki, Ermənistan rəhbərliyindəkilər guya “işğal altındakı” torpaqlarından dəm vurmamışdan öncə bu suallara aydınlıq gətirsinlər. Və ona da aydınlıq gətirsinlər ki, şərti sərhəddə heç bir vaxtlar həmin Ağdamda nə gəzirdiniz, etdiyiniz bu hərəkətin adı nə idi, ona görə kim məsuliyyət daşıyır, bədəli necə ödənməlidir?”

Ermənişünas alim, Türkiyənin Erciyes Universitetinin professoru Qafar Çaxmaqlı İrəvandan səsləndirilən böhtanları təəccüblü saymır: “Ermənistan parlamentinin sədri Alen Simonyanın sual-cavab şəklindəki çıxışında Daşnaksutyun Partiyasından olan deputat Artsvik Minasyana cavablarında əslində yeni fikirlər səsləndirməyib. Demarkasiya və delimitasiya ilə bağlı əsasnamənin təsdiqindən sonra həmin prosesin davam etdirilməsinə heç kəs şübhə etmir.

versitetinin professoru Qafar Çaxmaqlı İrəvandan səsləndirilən böhtanları təəccüblü saymır: “Ermənistan parlamentinin sədri Alen Simonyanın sual-cavab şəklindəki çıxışında Daşnaksutyun Partiyasından olan deputat Artsvik Minasyana cavablarında əslində yeni fikirlər səsləndirməyib. Demarkasiya və delimitasiya ilə bağlı əsasnamənin təsdiqindən sonra həmin prosesin davam etdirilməsinə heç kəs şübhə etmir.

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə də vurğuladı ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında delimitasiya və demarkasiya prosesi üzrə əsasnamə və rəqlament qəbul edilib və təsdiq olunub: “Bir neçə gün öncə Azərbaycan baş nazirinin müavini Şahin Mustafayev və Mher Qriqoryan sərhəddə görüşdü. Sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası prosesini müzakirə etdilər. Artıq 12 km-lik sərhədlərin demarkasiyası təsdiq olunub. Ermənistan tərəfi Kəlbəcər və Cermix (İstisu) istiqamətində Azərbaycan Ordusunun guya onların ərazisinə keçdiyini iddia edir. Bu, sadəcə, əsassız iddiadır. Ararat Mirzoyan parlamentdə bu məsələləri qaldırmamalı idi. Çünki sərhədlərin delimitasiyası üzrə komissiya varsa, əsasnamə və rəqlament təsdiq edilibsə, bunu XİN dilə gətirməməlidir. Proses davam edəcək və kim harada dayanmalıdır, müəyyən olunacaq. Əvvəlcədən “Azərbaycan Ermənistanın 200 kv/km ərazisini işğal edib” kimi cəfəng fikirlər prosesi sabotaj etməkdir”. **M.Əsədullazadə rəsmi İrəvanın “unutduğu” vəzi faktları xatırladı və bildirdi ki, Ermənistan əvvəlcə üzərinə götürdüyü öhdəliklərə əməl etməlidir:** “Ermənistan hələ də Azərbaycanın 4 kəndini işğalda saxlayır. Naxçıvanın Kərki və Qazağın 3 kəndi faktiki işğal altındadır. Bəs Ararat Mirzoyan bunları niyə dilə gətirmir? Yaxşı, Azərbaycan niyə rəsmi səviyyədə bu məsələni qabartmır? Çünki sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası prosesində bu məsələlər həll ediləcək”. **Ekspert əminliklə qeyd etdi ki, Azərbaycan Ermənistanın ərazisinə daxil olmayıb:** “Azərbaycanın əraziləri 30 il işğalda qalmışdı. Ermənistan “sərhədi” Horadizdə çəkmişdi. İndi Azərbaycan rəsmi səviyyədə özünün sərhədinə çıxıb”. **Politoloq tarixi ədalətin bərqərar olmasını zəruri sayır:** “Düşünürəm ki, Göyçə gölü tən ortadan iki tərəf arasında bölünməli və sərhəd xətti Göyçə gölünün ortasından keçməlidir. Azərbaycan tərəfi qarşı tərəfə vaxt verməlidir ki, 4 kəndi təcili boşalt! Yeni Ermənistan rəsmiləri cəfəng iddialar ortaya atarsa, bu tələb qaldırılmalıdır”.

□ **E.PASASOY, “Yeni Müsavat”**

Ciy dönerin emalı üçün istifadə edilən ət yalnız Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi (AQ-TA) tərəfindən qeydiyyatda alınmış və ya təsdiq edilmiş kəsim məntəqəsindən, yaxud ət satışı müəssisəsindən alınmış olmalı və baytarlıq-sanitariya ekspertizasından keçdiyini təsdiqləyən sənəd (ekspertiza aktı) ilə müşayiət edilməlidir.

Bu, "Döner emalına və dövriyyəsinə dair sanitariya norma və qaydaları"nın təsdiq edilməsi haqqında Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin kollegiyasında qəbul olunmuş qərarda əksini tapıb.

Qərara əsasən:

- ictimai-iaşə müəssisələrinin ciy dönerin hazırlanması bölməsinin bütün avadanlıq və inventarları "ciy ət" nişanı ilə markalanmalı və onlardan müəssisənin digər bölmələrində istifadə olunmasına yol verilməməlidir;
- ciy dönerin emalı başa çatdıqdan sonra, yaxud ciy dönerin hazırlanmasında 3 saatdan artıq fasilə yaranmışda ətə təmasda olan bütün avadanlıq (sökülməli hissələr mütləq sökülməklə) ikigözlü vannalarda aşağıdakı ardıcılıqla yuyulub təmizlənməlidir:

- ət qalıqlarından mexaniki təmizlənməli;

- fırça, soda və ya digər yuyucu maddələrdən istifadə edilməklə 400 C-dən aşağı olmayan temperaturu su ilə yuyulmalı;

- 650 C-dən aşağı olmayan temperaturu suda yaxalanmalı;

- istifadəsinə yol verilən dezinfeksiyaedici maddə ilə dezinfeksiya edilməklə təmiz su ilə yaxalanmalı;

- stellajlarda, yaxud barmaqlıqlı rəflərdə saxlanmaqla qurudulmalı;

- istifadədən əvvəl mütləq təmiz suda təkrar yaxalanmalıdır;

- ciy ətini sümükdən ayrılması, bölünməsi, xırdalanması, duz və ədviyyatın qarışdırılması, döner şişlərinə və borularına düzülmesi, qablaşdırılması və etikətlənməsi bölmələri fərqli ət partiyalarının qarışdırılmasına və emal prosesinin fərqli mərhələlərində olan xammal və yarımfabrikatların təmasına imkan verməyən, bir-birindən ayrı bölmələrdə həyata keçirilməlidir.

Bu qərara əməl edən olacaqmı, dönerxanalar birdəfəlik bağlana bilərmi?

Qeyd edək ki, dünyada dönerin hazırlanmasına müxtəlif yollarla nəzarət mexanizmi var. Bir qayda olaraq, əksər ölkələrdə sanitariya və gigiyena qaydalarına uyğunluq əsas götürülür. Döner hazırlayan müəssisələr sanitariya və gigiyena standartlarına riayət etməlidirlər. Bu, işçilərin sanitariya qaydalarına uyğun geyinməsi, mətbəx və avadanlıqların təmizliyi, eləcə də

Dönerxanalar birdəfəlik bağlana bilər - "ciy ət" qərarı

Ekspert deyir ki, qəbul edilən standartlara əməl edilsə, dönerin qiymətində kəskin artım qaçılmazdır; bu qərara əməl etməyənlər...

ərzaq məhsullarının düzgün saxlanması və hazırlanması ilə bağlıdır. İstehsal prosesində dönerin hazırlanması prosesində istifadə olunan ət və digər ingrediyentlərin keyfiyyətinə nəzarət edilir. İstehsal zamanı ətərin düzgün marinat edilməsi, bişirilməsi və kəsilməsi tələb olunur. Müvafiq lisenziyalar - döner istehsal edən müəssisələr, yerli və milli qanunvericiliyə uyğun olaraq müvafiq lisenziyalar almalıdırlar. Bu, istehsalın keyfiyyətini təmin edir. Müştəri rəyi və istifadəçi tədqiqatları - müştəri rəyinə və tədqiqatlara əsaslanaraq döner istehsalçıları məhsulun keyfiyyətini artırmağa çalışırlar. Müştəri məmnuniyyətinin monitorinqi, keyfiyyətin artırılmasına kömək edir. Dövlət orqanları və müstəqil təşkilatlar tərəfindən dövrü təftişlər həyata keçirilir ki, bu təftişlər zamanı istehsal prosesinin qaydalarına uyğunluğu yoxlanılır. Bu qaydalar və standartlar dönerin keyfiyyətini və təhlükəsizliyini təmin etməyə kömək edir.

Onu da nəzərə çatdırmaq ki, dünyada daha çox döner istehlak olunan dörd ölkənin təcrübəsinə baxdıqda görürük ki, dönerxanalara bir deyil, bir neçə qurum cavabdehlik daşıyır. Məsələn, Türkiyədə dönerxanalar Türk Standartları İnstitutu (TSE), Qida və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin nəzarəti altındadır. Bu qurumlar qida istehsalında

standartların müəyyən edilməsi, sanitariya qaydalarına riayət edilməsinin nəzarətini həyata keçirir. Almaniyada isə Alman Qida və İstehlakçı Məsələləri Nazirliyi və yerli sanitariya idarələri dönerxanalara nəzarəti edərək qida təhlükəsizliyi qanunlarının tətbiqini, döner istehsalının monitorinqini həyata keçirirlər. Yunanıstanda da Yunan Qida Təşkilatı, yerli sağlamlıq idarələri ölkədə qida təhlükəsizliyi standartlarının tətbiqini, müəssisələrin nəzarətinə diqqət edir. İranda İran Qida və İlaç İdarəsi dönerxanalara nəzarət edir və qida istehsalında keyfiyyətin təmin edilməsi, sanitariya standartlarına riayət edilməsini yoxlayır.

Cəzalandırma mexanizmləri də müxtəlifdir. Bəzi ölkələrdə qida təhlükəsizliyi qanunlarını pozan müəssisələrə maliyyə cəzaları tətbiq edilir. Bu cəzalar, pozuntunun ciddiliyinə görə dəyişir.

Bəzilərində qanunları pozan dönerxanaların fəaliyyət lisenziyaları ləğv edilə bilər. Bu, müəssisənin fəaliyyətini dayandırmaq üçün ciddi bir tədbirdir. Sanitariya standartlarına uyğun gəlməyən müəssisələr, müvəqqəti olaraq bağlana bilər. Bu, müəssisənin qaydalara uyğunlaşmasına imkan verir. Qida təhlükəsizliyi qanunlarının pozulması hallarında hüquqi iddialar irəli sürülə bilər. Bu, istehlakçıların hüquqlarını müdafiə etmək məqsədini güdür. Ümumilikdə bu me-

xanizmlər, dönerin hazırlanmasında keyfiyyət və təhlükəsizliyi təmin etməyə yönəldilib. Müxtəlif ölkələrdə fərqli yanaşmalar olsa da, məqsəd eynidir: istehlakçıların sağlamlığını qorumaq və qida təhlükəsizliyini təmin etmək.

İqtisadçı Xəlid Kərimli mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikirlərini bildirib. Onun sözlərinə görə, dönerxanalar birdəfəlik bağlanmayacaq: "Bəziləri bağlana bilər. Amma döner biznesi bitməyəcək. Standartlara uyğun gəlməyən, işin standartlar çərçivəsində qura bilməyən dönerxanalar təbii ki bağlanacaq. Ola bilər ki, hansısa məhəllə kənarında fəaliyyət göstərən dönerxanalar standartlara cavab verməsin, onlar tamamilə bağlansın. Bu, real ehtimaldır. Amma ümumiyyətlə, döner biznesi çökəcək, ləğv olunacaq demək doğru olmaz. Ümumi şəkildə, bu qaydalar dönerin qiymətini qaldıracaq. O bir mənalıdır ki, dönerçilər əvvəl məhsulunu ucuz sata bildilərsə, indi bu standartlara cavab verə bilmək, müəyyən olmuş yerlərdən ətini lazımı qaydada almaq, həm bazarı təmərküzləşdirir, yeni hər yerdən ala bilməyəcəklər. Həm də standartlara cavab verməyənlər zaman-zaman cəzalandırılacaq. Bundan sonra işi düzgün qurmayan dönerxanalar çox rahat şəkildə müəyyənləşdiriləcək. Çünki bunlar təchizatçıları müəyyənləşdirə bilirlər. Təchizatı olmayanları rahat şəkil-

də müəyyənləşdirib, yoxlayıb, cəzalandıra bilərlər. Amma hansı təchizatçılara verirlər, bunu da bilmirik. Əslində rəqabət də boğulur. Bununla belə, qida sənayesində tənzimləmələr olmalıdır. Tənzimləmənin olmamasının problemləri

daha çoxdur. Amma hansı dönerçi bu standartlara cavab verəcəksə, o da fəaliyyət göstərəcək. Bu da xərclərin və qiymətlərin bir qədər artmasına gətirib çıxaracaq".

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

Qaz limiti ləğv olunur? - parlamentdən təklif

Qaz limiti məsələsi Milli Məclisdə müzakirə olunub. Deputat Əli Məsimli qaz limitinin ləğvi təklifi ilə çıxış edib. O qeyd edib ki, dağ kəndlərinin vaxtından əvvəl üzləşdiyi qış mövsümü ilə bağlı çətinliklər əhaliyə narahat edən məsələdir, havalar tez soyuduğu üçün bəzi yerlərdə əhali qaz təchizatı problemi ilə üzləşir:

"Limitdən artıq işlədilmiş qazın tarifi qiyməti iki dəfə bahalaşdığından bu hal onların maddi vəziyyətinə çox mənfi təsir göstərir. Ona görə də qaz limiti məsələsinə yenidən baxıb güzəştlər tətbiq olunmasını istəyirlər", - deputat bildirib.

Əli Məsimli vurğulayıb ki, qaz işlədən abonentlərin ümumi sayında limiti keçib, ildə 2500 kubmetr və ondan artıq qaz işlədənlərin payı nisbətən azdır: "Bu əsasda qaz limiti məsələsinə yenidən baxıb, güzəştlər tətbiq olunması dövlət üçün ciddi maliyyə itkisinə səbəb olmayacaq. Əksinə, belə güzəştin tətbiq olunması qaz limiti məsələsi ətrafında artan xətlə gedən narazılığın aradan qaldırılmasına və vətəndaş məmnunluğuna səbəb olacaq. Birinci mərhələdə dağ kəndlərinə münasibətdə qaz limiti məsələsinə yenidən baxıb güzəştlər tətbiq olunmasını, ikinci mərhələdə isə ölkə üzrə qaz və elektrik enerjisi limitinin aradan qaldırılmasını vacib hesab edirik".

Deputatın təklifini Demokrat.az-a dəyərləndirən iqtisadçı ekspert Akif Nəsirli hesab edir ki, Azərbaycan vətəndaşı qazı maya dəyərində almalıdır: "Çünki qaz Azərbaycanın sərvətidir, biz onu xaricdən almırıq. Bir kubmetr qazın hasilatı, daşınması hansı qiymətə başa gəlsə, o qiymətə də almalıdır əhali onu. Bu, Allahın verdiyi sərvətdir, hökumətin sərvəti deyil. 1000 kubmetr qaz bütün xərcləri ilə bir yerdə uzağı 50-60 manat edir. Kubu düşür 6 qəpiyə, amma ikiqat bahasına verilir əhaliyə, o da limitlə. Limit bitəndən sonra qaz olur 20 qəpik. Dünya bazarında bu gün qazın qiyməti baha ola bilər, amma bunun bizə aidiyyəti olmamalıdır, çünki özümüzün qazı var.

Bütün vətəndaşlar üçün qazın limiti aradan qaldırılmalıdır. Dağ kəndlərinə, ümumiyyətlə, pulsuz verilməlidir, çünki çox soyuq keçir havalar. Laçın, Kəlbəcər, Şimal, qərb rayonlarında. Qazın bölüşdürülməsi üçün qiymət qoyulmalıdır, qəsb etmək üçün yox".

“Avropa İttifaqı Rusiya boru kəməri qazının alınmasından imtina edəndə Azərbaycandan alternativ tədarüklərə arxalandı. Amma Bakı yəqin ki, Moskva ilə razılığa gələndən sonra mövqeyini dəyişib”.

“Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu barədə Pravda.ru saytı yazıb. Sayt iddia edir ki, Azərbaycanla Al arasında mümkün razılaşma haqda əvvəl “Bloomberg” yazıb. “Bildirilib ki, Macarıstan və Slovakiya şirkətləri Azərbaycandan ildə 12-14 milyard kubmetr qazın tədarükü üçün müqavilə imzalamağa yaxındırlar. Eyni zamanda bildirilib ki, qazın Avropaya əvvəlki kimi - Ukrayna ərazisindən keçən boru kəməri ilə, Sudja vasitəsilə çatdırılması planlaşdırılır.

“Reuters” isə Slovaqiyanın SPP dövlət şirkətinə istinadən “Bloomberg”-in razılaşma haqda məlumatlarını təkzib edib. SPP Avropa şirkətlərinin Bakı ilə sövdələşmədən uzaq olduğunu bildirib. SOCAR-dakı iki mənbə də razılaşmaların yaxın olduğu barədə məlumatı şübhə altına alıb, - deyə xəbərdə iddia olunur.

Rusiya saytı yazır ki, Azərbaycan və dövlət rəhbərliyinə xüsusilə COP29 ərəfəsi Qərbin insan haqları təşkilatından tənqidlər artıb. Avropa Parlamenti bugünlərdə müvafiq qətnəmə qəbul edib və “Al-ni Bakıdan qaz asılılığına” son qoymağa çağırıb. Avropa Parlamenti həmçinin Avropa Komissiyasını Al ilə Azərbaycan arasında enerji sahəsində 2022-ci il anlaşma memorandumunu və strateji tərəfdaşlığı dayandırmağa çağırıb. Rəsmi Bakı Almaniya hökumətinin maliyyələşdirdiyi “Climate Action Tracker” (CAT) şirkətinin də Azərbaycanın qaz hasilatını genişləndirməsindən niyə narazı olduqlarını başa düşə bilmir.

Pravda.ru onu da yazır ki, Azərbaycan Prezidentinin Vladimir Putinlə əla münasibəti var: “Ötən il iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsi 20% artaraq 5 milyard dollara çatıb. Rusiya son illər Azərbaycana 10 milyard dollara yaxın sərmayə qoyub. Azərbaycan BRICS-ə ərizə verib. Türkiyə ilə yaxşı münasibətləri nəzərə alsaq, Bakı Cənubi Qafqazda və daha geniş regionda aşkar liderdir. Moskva yəqin ki, Azərbaycan qazının Ukraynanın qaz nəqli sistemi vasitəsilə nəqli sxeminin Kiyev və ABŞ üçün ideal olduğuna inanır ki, bu, “Qazprom”-un Al bazarından çıxarılmasına imkan verəcək və Ukraynanı tranzit pulları ilə təmin edəcək. Əgər Putin və Əliyev bir-birini bu məsələdə dəstəkləməyə razılaşıbsalar, o zaman Avropa tezliklə anti-Rusiya enerji sanksiyalarını ləğv edəcək. Al daxilində etirazların yaşayış bahallığına görə iğtişaşlara çevrilməsi riskləri çox yüksəkdir, “Şimal

axını”nın işə salınması da mümkündür”.

Bes bu iddiaların əsası varmı? Bu iddiaların gerçəkləşməsi Azərbaycana hansısa təhlükələr vəd edirmi?

Neft Araşdırmaları Mərkəzinin rəhbəri İlham Şaban mövzu ilə bağlı “Yeni

bağlı təqdim olunan məlumatlar ideoloji çərçivədə şirildilərkə təqdim olunur və bu, real iqtisadi, siyasi və ticari vəziyyətlə üst-üstə düşmür: “Əslində Azərbaycanın Rusiya ilə enerji sahəsində böyük bir iqtisadi asılılığı və ya strateji məcburiyyəti yoxdur.

İlham Şaban əlavə edib ki, Azərbaycanın strateji təbii resursları, xüsusən də qaz ixracı ölkənin əsas iqtisadi və siyasi aktivlərindən biridir, bu resursları uzunmüddətli dövrdə ixrac etmək üçün etibarlı və möhkəm tərəfdaşlıq vacibdir: “İtaliya bu

Rusiyanın Bakı qazı ilə bağlı təhlükəli planı

İlham Şaban: “Rusiya saytının yazdığı həddən artıq qərəzli statistikadır, göydən götürülmüş rəqəmlər açıqlayıblar...”

Müsavat’a fikirlərini bölüşüb: “Pravda.ru saytının yazdığını diqqətlə oxudum. Həddən artıq qərəzli bir sıra statistikadır, göydən götürülmüş rəqəmlər açıqlayıblar. Misal üçün, Rusiyanın son illər Azərbaycan iqtisadiyyatına 10 milyard dollar yatırması fikri cəfəngiyyatdan başqa bir şey deyil. Azərbaycanda ağla gələn, gözlə görünən hansısa rus müəssisəsi görmüsünüz-mü, yaxud da bir layihə ki, orada böyük kapitallı Rusiya şirkəti olsun, bunu ümumiyyətlə xatırlamıram. Ümumilikdə, 1996-cı ildən bu günə qədər “Şahdəniz” layihəsinə 30 milyard dollar kapital yatırılıb. Rusiya kapitalının buradakı rolu isə nəzərəcarpacaq səviyyədə deyil. Bunun 10 faizi Rusiya şirkətinə məxsusdur, bu da 3 milyard edir. Bu, Rusiyanın Azərbaycana olan yatırımıdır. Yeni Azərbaycanın strateji enerji sektorunda Rusiya ilə bağlı layihə və ya ciddi kapitalı yoxdur demək olar. İkincisi, cəfəngiyyat xəbərlər yazırlar ki, guya Əliyev Putinlə danışmış, nələrsə olacaq... Burada nə iqtisadi, nə kommersiya, nə də siyasi çaları görünməyən məlumatları “həftə-becər” ediblər...”

Ekspert hesab edir ki, bu mənbələrdə Azərbaycan-Rusiya münasibətləri ilə

“Şahdəniz” kimi layihələrdə Azərbaycanın əsas tərəfdaşları Qərb ölkələri və Avropa şirkətləridir, Rusiya isə bu sektordakı ciddi bir təsirə malik deyil. Bəzi analitiklər və medianın iddiaları da ideoloji baxışdan irəli gəlir. Onlar Azərbaycanı məcbur şəkildə Rusiya ilə daha yaxın iqtisadi və siyasi əlaqələrdə göstərməyə çalışırlar. Halbuki Azərbaycanın enerji resurslarını Avropaya nəql etməsi Rusiyadan asılı deyil. Ukrayna marşrutu məsələsi də Azərbaycanın Rusiya ilə razılaşma zərurətini doğurmur, çünki bu ticarət marşrutları Avropa ilə birbaşa əməkdaşlıq əsasında müəyyənləşdirilir.

Azərbaycan hələ 2012-2013-cü illərdə öz qaz ixrac strategiyasını dəqiq müəyyənləşdirib və bu çərçivədə də Trans-Anadolu Boru Kəməri (TANAP) və Trans-Adriatik Boru Kəməri (TAP) layihələrinə üstünlük verib. Bu qərarla Azərbaycanın əsas qaz ixrac marşrutu Gürcüstan və Türkiyə üzərindən Avropa bazarlarına, Yunanıstanda da İtaliyaya yönəlib. Bu ölkələrlə münasibətləri daim inkişaf etdirməyə çalışırıq. Bu layihələr Azərbaycanın strateji seçimidir və Rusiyadan asılı olmayan bir enerji təminatını təmin edir”.

baxımdan Azərbaycanın əhəmiyyətli və etibarlı tərəfdaşı kimi seçilir. İtaliya Azərbaycanın yalnız enerji bazarına çıxışı üçün strateji rol oynamır, həm də Azərbaycanın enerji infrastrukturunun yenilənməsi və modernləşdirilməsi layihələrində aktiv iştirak edir”.

Ekspert qeyd edib ki, Yunanıstanın Azərbaycanla münasibətləri stabil olmasada, heç vaxt qırmızı xətti keçmək həddinə çatmayıblar: “Qazın nəql etmə xərcləri neftdən fərqli olaraq iki dəfə yüksəkdir. Buna görə qazın gətirdiyi gəlir də azdır. Biz nəqlətmə xərclərini üç dəfə artırmaqla yalnız Avropanın xoşuna gəlməliyik? Azərbaycanın enerji layihələrinin həyata keçirilməsində siyasi məqsədlərin deyil, daha çox kommersiya maraqlarının prioritet olduğunu demək mümkündür. “Pravda” kimi bəzi media orqanlarının yazdığı məqalələrin siyasi motivasiyaları ola bilər və bu da onların təqdim etdiyi məlumatların etibarlılığını şübhə altına alır. Azərbaycan müstəqil xarici siyasət yürüdərk, enerji resurslarını səmərəli şəkildə istifadə etməyə çalışır və bu yolda yalnız kommersiya prinsipləri ilə hərəkət edir”.

✉ **Afaq MİRAYIQ, “Yeni Müsavat”**

9 ayda “Şahdəniz”dən 20 milyard kubmetr qaz çıxarılıb

2024 -cü ilin ilk üç rübü ərzində “Şahdəniz” üzrə fəaliyyətlərə təxminən 1 milyard 780 milyon dollar əməliyyat xərcləri və təxminən 582 milyon dollar əsaslı xərclər çəkilmişdir. Bu xərclərin böyük əksəriyyəti Şahdəniz 2 layihəsinə aid olub.

BP şirkətinin Azərbaycanda fəaliyyətinə dair cari ilin ilk üçüncü rübünün nəticələrinə həsr olunmuş hesabatında bildirilir ki, üçüncü rüb ərzində “Şahdəniz” yatağından Azərbaycan (Azərkontrakt ASC-yə), Gürcüstan (GOGC şirkətinə), Türkiyə (BOTAŞ şirkətinə) bazarlarına, çoxsaylı obyektlər üçün BTC-yə və Avropadakı alıcılara qaz çatdırılması davam edib.

İlin ilk doqquz ayında yataqdan ümumilikdə - “Şahdəniz Alfa” və “Şahdəniz Bravo” platformalarından birlikdə təqribən 20 milyard standart kubmetr qaz və 3 milyon tondan çox (təqribən 26 milyon barel) kondensat hasil edilib.

Mövcud “Şahdəniz” qurğularının hasilat gücü hazırda gündə təxminən 80,7 milyon (ildə təqribən 29,5 milyard) standart kubmetrdir.

2024-cü ilin üçüncü rübündə “Şahdəniz” 2 layihəsi çərçivəsində aparılan işlər şərq-şimal cinahından üçüncü quyunun işə salınması istiqamətində irəliləmişdir.

Xankəndi sualtı tikinti gəmisi hazırda istismarda olan bütün “Şahdəniz-2” və AÇQ sualtı hasilat obyektlərinə texniki xidmət, yoxlama və müdaxilə ilə bağlı ümumi işlərə dəstək verməyə davam etmişdir. Regionda tətbiq edilən vahid gəmi strategiyasına uyğun olaraq Xankəndi gəmisi dənizdəki bütün tikinti, quraşdırma, müayinə, təmir və texniki xidmət işləri və fəvqəladə hallara cavab tədbirləri üçün əsas gəmi kimi istifadə olunur ki, bu da bp və tərəfdaşlarının əməliyyatlarının daha təhlükəsiz və daha səmərəli olmasına xidmət edir.

“Şahdəniz-2” layihəsi çərçivəsində görülən işlər Xankəndi gəmisinin əsas iş həcmi olmaqda davam edir. Burada əsas diqqət layihə üzrə qalan quyuların təhvil verilməsinə yönəlib. Gəmidən və qazma qurğularından səmərəli istifadəni təmin etmək məqsədilə fəaliyyətlərin optimallaşdırılması və quyuların işə salınması müddətinin sürətləndirilməsi üçün integrasiya olunmuş qrafik hazırlanmışdır.

Üçüncü rüb ərzində “Şahdəniz Alfa” platformasından quyu qazılmayıb, bu müddət ərzində platformanın qazma qurğusunda profilaktik işlər aparılıb.

İstiqlal və Heydər Əliyev qazma qurğuları “Şahdəniz-2” layihəsi çərçivəsində quyular üzrə işləri davam etdirib.

İstiqlal qazma qurğusu şərq-şimal cinahında SDH02 quyusu və qərb-şimal cinahında SDF02 quyusu üzərində işlər həyata keçirib. Heydər Əliyev qazma qurğusu qərb cinahında SDD05 quyusunun qazma işlərini davam etdirib.

Ümumilikdə, “Şahdəniz-2” çərçivəsində 21 quyu qazılıb. Bunlara yatağın şimal cinahında beş quyu, qərb cinahında dörd quyu, şərq-cənub cinahında dörd quyu, qərb-cənub cinahında beş quyu və şərq-şimal cinahına üç quyu daxildir.

Azərbaycanda 50-yə yaxın saxta plastik cərrahın olması ilə bağlı xəbərlər yayılıb. Məlumatla görə, bu barədə ANS-in keçmiş jurnalisti, hazırda ABŞ-da yaşayan Qənirə Atəşova sosial şəbəkə hesabında saxta plastik cərrah olduğu iddia edilən 50 nəfərin adını paylaşılıb.

O bildirib ki, Səhiyyə Nazirliyinə 30 min manat verib bir gecədə ixtisas dəyişən həkimlərin siyahısı tərtib olunub: "Səhiyyə Nazirliyinə 30 min manat verib bir gecədə ixtisas dəyişən həkimlərin siyahısı tərtib edilib.

2011-ci ildən sonra Azərbaycan rezidentura təhsili tətbiq olunub. Qanuna əsasən, rezidenturayı bitirməyənlər ixtisaslı həkim ola bilməz. Amma təqdim etdiyim siyahıdakı həkimlərin heç biri estetik cərrahiyyə üzrə rezidentura təhsili almayıb. Sual yaranır - bəs necə oldu ki, bu adamlar bir gecədə estetik cərrah oldular?"

Jurnalist qeyd edib ki, siyahını yaymaqda məqsədi heç kimi gözdən salmaq deyil: "İstəyirəm insanlarımız belə "müasir" və "asan" yolla estetik cərrah olan həkimlərə aldanmasın. Əgər əməliyyat etdirmək istəyirsinizsə, seçdiyiniz həkimin təhsilini və peşəkarlığını diqqətlə araşdırın".

Q. Atəşova həmçinin sözügedən cərrahların daha da inandırıcı görünmək üçün xaricdə qısamüddətli kurslara qatıldıklarını qeyd edib: "Təsəvvür edin, gedib

bir-iki gün xaricdə "təhsil" alır, sonra isə böyük fəxrle geri qayıdıb, "beynəlxalq sertifikatlı estetik cərrah" olduqlarını iddia edirlər. Amma diqqət edin, bu kurslar adı izləyiciləri də qəbul edir. Yeni istəsəniz, siz də gedib orada oturun özünü "beynəlxalq mütəxəssis" kimi hiss edə bilərsiniz. Sənədlərdəki imzanın müəllifləri Səhiyyə Nazirliyinin Elm və təhsil şöbəsinin müdiri Səidə Rüstəmov və nazirin müavini İlqar Qasımovdur".

Sözügedən iddialarla bağlı Modern.az-ın sorğusuna Səhiyyə Nazirliyindən cavab gəlib. Qurumun Analitik Ekspertiza Mərkəzindən sayta bildirilib ki, plastik cərrahiyyə ixtisası üzrə qeyri-qanuni fəaliyyət göstərən şəxslər barədə Analitik Ekspertiza Mərkəzi tərəfindən 25 dekabr 2023-cü il tarixindən 23 fevral 2024-cü il tarixinədək araşdırma və nəzarət tədbirləri görüldü: "Eyni zamanda bu məsələ ilə bağlı hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən də müvafiq araşdırma həyata keçirilib.

Saxta plastik cərrahlarla bağlı şok iddia

ABŞ-da yaşayan jurnalist saxta plastik cərrah olduğu iddia edilən 50 nəfərin adını paylaşılıb - Səhiyyə Nazirliyinin cavabı...

Siyahıda adları göstərilən şəxslərin qeyd olunan müəssisələrdə fəaliyyətlərinin araşdırılması məqsədilə ümumilikdə 35 plandankənar (növbədənəkar) yoxlama aparılıb, aidliyyəti üzrə şəxslərin fəaliyyəti hər bir müəssisədə ayrıca araşdırılaraq müvafiq tədbirlər görüldü. Yekun olaraq, bir neçə müəssisədə adları qeyd olunan şəxslər müəyyən olunmayan, bəzi hallarda əmək müqavilələrinə artıq xitam verildiyi müəyyən edilən, 14 müəssisədə inzibati Xətlər Məcəlləsinin müvafiq maddələri üzrə itizam tənbeh tədbiri olaraq inzibati cərimə tətbiq edilib. Bir neçə halda fəaliyyəti aşkar olunan şəxslərin həmin müəssisələrdə fəaliyyətinə xitam verilib və ümumilikdə bütün müəssisə rəhbərliklərinə bu istiqamətdə xəbərdarlıq edilib. Mərkəzin səlahiyyətlərinə aid olmayan müəssisələrdə və məlumat natamam olan (və ya qeyri-müəyyən olan) hallarda araşdırma aparılmayıb. Məsələ daimi nəzarət altındadır. Yeni faktlar olduğu halda nəzarət tədbirləri görülməkdir.

□ "Yeni Müsavat"

Dərmanların qiyməti ucuzlaşa bilər - müzakirə gedir

Xroniki və nadir xəstəliklərin müalicəsi zamanı istifadə olunan preparatlar ƏDV-dən azad olunarsa...

Azərbaycanda xroniki və nadir xəstəliklərin müalicəsi zamanı istifadə olunan dərman preparatlarının əlavə dəyər vergisindən (ƏDV) azad olunması müzakirə edilir. İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətindən verilən məlumata görə, qurumun Vergi siyasəti Baş İdarəsi əczaçılıq sahəsində fəaliyyət göstərən şirkətlərin, bu sektoru təmsil edən "Azərbaycan Əczaçı Sahibkarlar Assosiasiyası" İctimai Birliyinin nümayəndələri ilə görüş keçirib.

Xidmətin aidliyyəti funksional strukturlarının nümayəndələrinin də qatıldığı görüşdə sahibkarların ƏDV inzibatchılığının təkmilləşdirilməsi, əczaçılıq sahəsində, xüsusilə xroniki və nadir xəstəliklərin müalicəsi zamanı istifadə olunan dərman preparatlarına münasibətdə ƏDV azadolmaları və ya diferensial ƏDV-nin tətbiqi imkanları, vergi inzibatchılığı ilə bağlı yaranan çətinliklər, sahənin inkişafına müsbət təsir edə biləcək beynəlxalq təcrübədə mövcud mexanizmlərin tətbiqi və digər məsələlər müzakirə edilib.

Azərbaycan Əczaçı Sahibkarlar Assosiasiyasının rəhbəri Azər Xudiyev "Kaspi" qəzetinə açıqlamasında bildirdi ki, qonşu ölkələrdə dərman preparatları üzrə vergi və gömrük rüsumlarının tənzimlənməsi ilə bağlı araşdırma aparıldıqdan sonra bu layihəni təklif ediblər: "Məsələn, qonşu Gürcüstanda dərman vasitələri üçün heç bir rüsum tələb olunmur. Bəzi ölkələrdə vergilər diferensial olaraq tənzimlənir. Biz dövlət büdcəsinə böyük miqdarda zərər vermədən, Azərbaycan və

təndəşlərinin dərman ehtiyaclarını qarşılamaq üçün təkliflər verdik, vətəndaşların xüsusi qruplarının tələbatlarına uyğun olaraq bəzi dərman preparatlarının ƏDV-dən azad olunmasının gələcək layihələrdə nəzərə alınmasını xahiş etdik".

A. Xudiyev bildirir ki, nadir xəstəliklərlə mübarizə aparan vətəndaşlar dərman təminatında çətinlik çəkirlər: "Bəzi nadir xəstəliklər var ki, onların qeydiyyatı yoxdur. Çünki adından da göründüyü kimi, nadir hallarda rast gəlinir. Bu xəstəliklərin müalicəsində istifadə olunan dərmanların ölkəyə idxalı yalnız müəyyən icazələrlə mümkündür. Bununla yanaşı, onkoloji xəstəliklər, astma, şəkərli diabet və digər xroniki xəstəliklərin müalicəsində istifadə olunan

dərmanların da ƏDV-dən azad olunması vətəndaşlar üçün əlverişli olar".

Sosial məsələlər üzrə ekspert İlqar Hüseynli də təsdiqləyir ki, nadir xəstəliklərin müalicəsində istifadə olunan dərman vasitələri təkcə Azərbaycanda deyil, istehsalçı ölkədə də çox bahadır: "Bu dərmanların ƏDV-dən azad olunması, ən azından 18 faiz ucuzlaşma deməkdir. Ölkəmiz bu sahədə idxaldan asılıdır. Hesab edirik ki, yalnız nadir xəstəliklərin müalicəsində tətbiq olunan dərman preparatları deyil, ümumiyyətlə, Azərbaycana idxal olunan bütün dərman məhsulları ƏDV-dən azad edilməlidir".

Beləliklə, dərmanların ƏDV-dən azad olunması onların qiymətlərini 18 faizədək ucuzlaşdırma bilər. Yeni hazırda Azərbaycanda ƏDV dərəcəsi 18 faizdir və bu verginin ləğvi nəticəsində xüsusilə xroniki və nadir xəstəliklərin müalicəsində istifadə olunan dərmanların daha əlçatan olması gözlənilir. Bu addım həm vətəndaşların dərman xərclərini azaltmağa, həm də ümumilikdə əczaçılıq sektorunda qiymətləri daha stabil saxlamağa kömək edə bilər.

Mövzu ilə bağlı **tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev** "Yeni Müsavat"a danışdı. Professor qeyd edib ki, dərmanların ƏDV-dən azad olunması tədbiri yetərli deyil, dərmanların keyfiyyəti məsələsinə də nəzarət olunmalıdır: "Söhbət dərmanların keyfiyyət

parametrlərindən gedir. Azərbaycanda istifadə olunan dərman preparatlarının ictimaiyyətə açıq dövlət reyestrində olmalıdır. İnsanlar bilməlidir ki, Azərbaycana haradan, hansı ölkələrdən dərman idxal edilir. Beləliklə, dərmanların ƏDV-dən azad olunması təkcə qiymətlərin azalması məsələsini həll etmir, əsas diqqət keyfiyyət və təhlükəsizliyin təminatında olmalıdır. Azərbaycanda istifadə olunan dərman preparatlarının keyfiyyətini izləmək üçün açıq və şəffaf bir dövlət reyestrinin olması vacibdir. Bu reyestr vasitəsilə vətəndaşlar dərmanların məhsulunu, idxal olunduğu ölkələri və istehsalçı firmaları asanlıqla öyrəne bilərlər. Bu cür məlumat açıqlığı, dərmanlarla bağlı problem yarandıqda məsul tərəfin tapılması və təcili tədbirlərin görülməsi üçün də böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ona görə hesab edirik ki, bu, yetərli bir tədbir deyil, əsas məsələ keyfiyyət məsələsidir.

Dərman keyfiyyəti ilə yanaşı, vacib dərmanların TƏBİB tərəfindən icbari tibbi sığorta paketinə daxil edilməsi də olduqca vacibdir. Bu yanaşma xroniki və nadir xəstəliklərdən əziyyət çəkən vətəndaşların lazımi dərmanlara əlçatanlığını artıracaq, eyni zamanda onların maliyyə yükünü azaldacaq. Əgər əsas dərmanlar sığorta paketi vasitəsilə təmin edilərsə, digər məsələlər, məsələn, keyfiyyət nəzarəti və qiymətlərin stabilliyi də daha effektiv şəkildə həll edilə bilər".

İqtisadçı ekspert Natiq Cəfəri isə qeyd edib: "Bir neçə il öncə biz də təklif etmişdik ki, ölkədə dərman preparatlarının ümumiyyətlə hamısı ƏDV-dən azad olunsun, ya da ki, 2 faizə qədər azaldılsın. Yəni 18 faizdən 2 faizə qədər endirilsin. Çünki Azərbaycanda demək olar ki, dərman istehsalı yoxdur, bu sahədə xaricdən asılıyıq. Beləliklə də dərman preparatları sosial məsələ olduğuna görə onların ƏDV-dən azad edilməsinə ehtiyac var. Əgər daxili istehsal olsa idi, xaricdən gətirilən məhsula vergi qoymaqla, daxili istehsalçını dəstəkləmək mümkün ola bilərdi. Əgər bu istehsal yoxdursa, bunun üçün ƏDV qoymaq, onun daha baha satılmasına səbəb olmaq doğru deyil.

Hesab edirik ki, ƏDV 2 faizə endirilərsə, onda dərman preparatlarının qiyməti ən azı 15 faiz ucuzlaşa bilər.

O ki qaldı ölkədə dərman preparatlarının, ümumiyyətlə, baha olmasına, hesab edirik ki, Tarif Şurasının qiymətləri tənzimləmə siyasəti kökündən yanlıdır. Molekullara və istehsalçı ölkələrə görə tənzimlə mexanizmi kifayət qədər problem yaradı, ölkədə kiçik şirkətlərin bağlanması getirib çıxartdı, böyük şirkətlərin isə inhisarçılıq meyilləri isə artdı. Bu da ləğv olunmalıdır, çünki özünü doğrultmadı. Tarif Şurası qiymətləri tənzimləməyə başlayan gündən bu günə qədər qiymətlər yalnız bahalaşır, bazaradakı dərman preparatlarının keyfiyyəti isə aşağı düşür".

□ **Xatidə GƏRAY**
"Yeni Müsavat"

“Məktəbə başlama yaşının 7-yə qaldırılması təhsildə uşaqların inkişafı və öyrənmə potensialı baxımından əhəmiyyətlidir”.

Məktəb yaşı 7-dən başlamalı, əsgərlik yaşı 20-yə qaldırılmalıdır

“Yeni MİSAVAT” bildirir ki, bu barədə **təhsil eksperti Kamran Əsədov** deyib. Ekspert qeyd edir ki, 7 yaşında məktəbə başlayan uşaqlar daha motivasiyalı və sinif lideri olmağa meyllidirlər: “Bu yaşda məktəbə başlama onların psixoloji hazırlığı və diqqət mərkəzində olmasına müsbət təsir göstərir. Uşaqlar daha inamlı şəkildə öyrənməyə hazır olur və məktəb həyatına uyğunlaşmada daha yüksək nəticələr göstərirlər.

Beləliklə, məktəbə başlama yaşının 7-yə qaldırılması, uşaqların həm akademik, həm də sosial-emosional baxımdan daha güclü olmalarına kömək edir. Əgər biz uşaqların təhsildə maksimum potensialını ortaya çıxarmaq istəyiriksə, onların təbii inkişaf mərhələlərini nəzərə almalıyıq”.

Qeyd edək ki, bir çox ölkədə uşaqlar 7 yaşında məktəbə başlayır. Məsələn, Rusiyada uşaqların əksəriyyəti 7 yaşında məktəbə başlayır. Finlandiyada ibtidai təhsil 7 yaşdan başlayır və təhsil sistemi dünyada ən yüksək nəticələrdən birinə sahibdir. Norveçdə də uşaqlar 7 yaşında təhsilə başlayır.

Estoniya və Latviyada da məktəb yaşı 7-dir. Eləcə də Polşada uşaqlar 7 yaşda məktəbə getməyə başlayır.

Bu ölkələrdə məktəbə başlama yaşı bir çox səbəblə 7 olaraq seçilib, çünki uşaqların bu yaşda sosial və əqli inkişafı təhsil üçün daha uyğun hesab edilir.

Uşaqların 7 yaşında məktəbə başlaması, bəzi mütəxəssislərin fikrincə, daha faydalı ola bilər, çünki bu yaşda uşaqların sosial və əqli inkişafı təhsil prosesinə daha uyğun hesab edilir. Qeyd olunur ki, 7 yaşda uşaqlar adətən sosial münasibətlərdə daha yetkin və özünəinamlı olurlar. Bu yaşda sinifdə daha asan uyğunlaşır və qrupla işləməyi öyrənirlər.

Uşaqlar 7 yaşa yaxın daha çox diqqət göstərə və təlimatları izləyə bilirlər. Əqli inkişaf mərhələlərində bu yaşda daha yüksək səviyyəli düşünmə bacarıqları formalaşır ki, bu da oxuma-yazma və riyazi biliklərin mənimsənilməsində kömək edir.

7 yaşında uşaqlar stressə daha dözümlü olur və məktəbin intizam qaydalarına daha

rahat alışırlar. Onlar üçün məktəb mühitinə uyğunlaşmaq daha asan ola bilər.

Kiçik yaşda uşaqlar üçün oyun əsas öyrənmə metodudur. Məktəbə daha gec başla-

məsələr də həll olunmalıdır. Birinci növbədə biz müəyyən etməliyik ki, 12 illik təhsilə nə vaxt keçəcəyik? Məlum olduğu kimi, dünyada 220-dən çox ölkə varsa, bu-

Azərbaycanda isə bir çox hallarda təhsilə daha akademik bir yanaşma üstünlük təşkil edir. valideynlər və müəllimlər uşaqların erkən yaşdan yazıb-oxumağı bacarmasını

Azərbaycanda 12 illik təhsilə keçidlə bağlı müzakirələr - ekspertlər nə deyir?

maq, onlara oyunlar vasitəsi ilə yaradıcılıq və təcrübə yolu ilə öyrənmək imkanı verir ki, bu da uzunmüddətli inkişaf üçün faydalıdır.

Mütəxəssislər qeyd edir ki, bu model hər uşağa uyğun olmaya bilər, çünki bəzi uşaqlar daha erkən yaşlarda məktəbə hazır ola bilər. Optimal məktəbə başlama yaşı, həmçinin valideynlərin, təhsilçilərin və mütəxəssislərin uşağın fərdi inkişafını və ehtiyaclarını nəzərə alaraq qərar verməsinə bağlıdır.

Bəs Azərbaycanda məktəb yaşı 7-yə qaldırılabilir mi?

Təhsil eksperti Elşən Qafarov mövzu ilə bağlı “Yeni MİSAVAT”-a açıqlamasında deyib ki, həmçinin fikirləri ilə razıdır: “Ümumiyyətlə, hər bir şəxsin fizioloji yetkinliyi onun doğulduğu, böyüdüüyü ərazinin iqlim xüsusiyyətləri ilə bağlıdır. Sovet dövründə uşaqların həm fizioloji, həm də beyin cəhətdən yetkinliyi 7 yaş götürülüb. Hazırda Azərbaycanda ibtidai təhsil səviyyəsi 6 yaşdan başlayır. Bu yaşdan uşaqlara yazıb-oxumağı öyrədirlər ki, bu da nəticə etibarilə beyin yorulmasına gətirib çıxarır və şagirdlər artıq yuxarı siniflərdə uğur göstərə bilmirlər.

Mən də hesab edərdim ki, məktəb yaşı 7 yaşdan başlayarsa, daha doğru olar. Lakin məsələnin başqa bir tərəfi var, biz 12 illik təhsilə getmək istəyirik. Bu zaman bəzi

nun 190-ı artıq 12 illik təhsilə keçib. 12 illik təhsilə keçsək, onda ibtidai təhsil neçənci sinifdən, neçə yaşdan başlayacaq və neçənci sinifləri əhatə edəcək? Daha bir məsələ, əgər 12 illik təhsilə keçsək, onda əsgərlik yaşı da 20-yə qaldırılmalıdır. Qeyd edim ki, Finlandiya təhsil modeli uşaqlara erkən yaşlardan geniş dünya görüşü və həyat bacarıqları qazandırmaq üzərində qurulub. Bu modeldə təhsil yalnız akademik biliklər deyil, həm də sosial, emosional və problem həll etmə bacarıqları üzərində dayanır. Məsələn, ibtidai təhsilin ilk illərində dərslər daha çox oyun əsası və təcrübə yönümlüdür ki, uşaqlar öyrənməyi sevsinlər, maraqlarını kəşf etsinlər və özlerini rahat ifadə edə bilsinlər.

ön planda tuturlar və bu, sanki təhsilin ən əsas göstəricisi kimi qiymətləndirilir. Halbuki uşaqların erkən yaşlarda inkişaf etdirilməsi lazım olan başqa bacarıqlar da var ki, bunlar onlara gələcək həyatlarında daha çox fayda gətirir. Yaradıcı düşünmə, sosial münasibətləri qurma, özünəinam və müstəqillik kimi bacarıqlar, əslində onların akademik uğurlarından daha vacib ola bilər. Qərb təhsil sistemləri, xüsusilə Finlandiya modeli, göstərir ki, təhsil yalnız bilik öyrətmək deyil, həm də uşağın şəxsiyyətini və düşüncə tərzini formalaşdırmaqdır. Bu yanaşma gələcək nəsillərin daha geniş baxışlı, məsuliyyətli və yaradıcı insanlar kimi yetişməsinə yardım edir”.

✎ **Xəlidə GƏRAY,**
“Yeni MİSAVAT”

“TələbəPlus” kartları kimlərə verilib?

Xəbər verdiyimiz kimi, ölkəmizdə tələbələrə “TələbəPlus” kartlarının verilməsinə başlanılıb. Bəs “TələbəPlus” kartlarının verilməsi nə vaxt tamamilə yekunlaşacaq?

Təhsilin İnkişafı Fondundan bildirilib ki, 16 universitetin 1-ci kurs tələbələrinin “TələbəPlus” kartları təqdim edilib: “Bütün universitetləri tələbələrə müvafiq şöbələrə müraciət edərək kartları əldə edə bilərlər.

Verilən məlumata görə, II, III və IV kurs tələbələrinin kartları isə bu həftə və növbəti həftə universitetlərə

təqdim olunacaq. Beləliklə, proses yekunlaşacaq.

Qeyd edək ki, “TələbəPlus” kartları universitetlərə giriş-çıxışdan, bank ödəniş vasitələrindən tutmuş 200-dən çox şirkətin restoran, kafe, geyim, aksesuar mağazaları, tədris və təlim kurslarının mühüm endirimlərində istifadə ediləcək.

Diplomları tanınmayan universitetlərin siyahısı

Mənfi qərarla yekunlaşan müraciətlərin səbəbi açıqlandı

Müraciətlərin təhlili onu göstərir ki, vətəndaşlarımızın bir hissəsi xarici ölkələrdə təhsil alarkən aidiyyəti qurum tərəfindən yerli akkreditasiyadan keçməyən və müvafiq dövlət lisenziyası olmayan təhsil müəssisələrində təhsil alır.

Bu barədə Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyinin (TKTA) yaydığı məlumatda deyilib.

Bildirilib ki, qaydaların qeyd olunan müddəasındakı normativ tələbləri qarşılamayan və müxtəlif xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən ali təhsil müəssisələrinin verdiyi ali təhsil sənədlərinə TKTA tərəfindən imtina verilir.

Eyni zamanda bildirilib ki, xaricdə əldə olunan kvalifikasiyaların tanınması və ekvivalentliyinin müəyyən edilməsi üçün TKTA-ya edilən müraciətlərin ekspertizası nəticəsində qaydaların 4-cü maddəsində qeyd olunan tanınma üzrə ümumi tələblərə cavab verməyən və ən çox imtina alan universitetlərin siyahısı müəyyən olunub.

Siyahı, ali təhsil müəssisəsi üzrə minimum 30 müraciət nəzərə alınaraq, edilən müraciətlərdən 30% və ondan artıq imtinaları əhatə etməkdədir (qeyd olunan ali təhsil müəssisələri ilə keçiddən tanış ola bilərsiniz).

Mənfi qərarla yekunlaşan müraciətlərin səbəbləri aşağıdakılardır:

- Akkreditasiyasız ali təhsil müəssisəsi;
- Təhsil aldığı ölkənin ərazisində təhsilin normativ müddətindən az olması;
- Dövlət nümunəli olmayan diplom;
- Təhsil forması;
- Tədris yükünün normativdən az olması.

Xarici ölkələrdə təhsil almaq istəyən vətəndaşlarımıza seçdikləri ali təhsil müəssisəsinin yerli akkreditasiyasının və lisenziyasının olmasını //enic-naric.net/ keçidindən istifadə etməklə yoxlamalarını, eləcə də TKTA-ya edilən müraciətlər əsasında tərtib edilən ən çox imtina almış universitetlərə xüsusi diqqət yetirmələrini tövsiyə edirik.

Qeyd edək ki, xarici dövlətlərin ali təhsilə aid kvalifikasiyalarının tanınması Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 18 avqust tarixli, 2306 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Xarici dövlətlərin ali təhsilə aid kvalifikasiyalarının tanınması Qaydaları” (bundan sonra qaydalar) əsasında Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyi (TKTA) tərəfindən həyata keçirilir.

Sözügedən qaydaların 4-cü maddəsinin 4.1.1-ci yarımbəndi (müvafiq kvalifikasiyaya dair sənədin əldə olunduğu təhsil müəssisəsinin fəaliyyət göstərdiyi ölkədə səlahiyyətli keyfiyyət təminatı qurumu tərəfindən akkreditasiyadan keçməsi və dövlət lisenziyasının olması) tanınma üçün başlıca şərtlərdəndir.

✎ **“Yeni MİSAVAT”**

Azərbaycanda dollara tələbat artmağa davam edir. Rəsmi məlumata əsasən, 2024-cü ilin 10 ayı ərzində Dövlət Neft Fondu Mərkəzi Bankla birlikdə təşkil olunan hərraclarda 5 milyard 919,4 milyon dollar satıb. Bu isə o deməkdir ki, yanvar-oktyabrda fondun valyuta satışı 2023-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 3 milyard 379,9 milyon dollar və ya 2,3 dəfə artıb.

On ayda keçirilən hərraclarda yalnız oktyabr ayında Neft Fondu ilə yanaşı, Mərkəzi Bankın öz vəsaitləri də satışa çıxarılıb. Başqa cür desək, oktyabr ayında Mərkəzi Bank son 7 ildə ilk dəfə valyuta bazarına xarici valyuta intervensiyası həyata keçirib. Tənzimləyici bildirir ki, cari ildə valyuta bazarında sabitlik qorunub, Mərkəzi Bankın təşkil etdiyi valyuta hərraclarında tələb tam təmin edilib: "Ümumilikdə valyuta bazarı profitli tədiyə balansına şərəitində fəaliyyət göstərir. Bununla belə, ötən ay Mərkəzi Bank tərəfindən xarici valyutada dövlət xərclərinin (dövlət layihələri və tədbirləri, müdafiə, xarici valyutada öhdəliklərin azaldılması və digər strateji əhəmiyyətli) icrasına dəstək məqsədilə 424 milyon ABŞ dolları məbləğində xüsusi satış olub. Beləliklə, Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatları 10 ayda 241 milyon ABŞ dolları azalıb. Valyuta satışı Mərkəzi Bank tərəfindən 2023-cü ildə valyuta bazarından alınmış 2.1 milyard ABŞ dolları həcmində xarici valyuta hesabına aparılıb. Valyuta satışı əvvəlki illərdə alışqönü valyuta müdaxiləsi hesabına artan pul kütləsinin bir hissəsini sterilizasiya etməyə imkan verir ki, bu da ortamüddətli dövrə makroiqtisadi dayanıqlığı dəstəkləyir".

Noyabrın 1-də faiz dərəcəsi qərarının açıqlanmasına həsr olunmuş brifinqdə Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin sədri Taleh Kazimov qeyd edib ki, ilin sonuna qalan 2 ay müddətində də AMB valyuta bazarına satışqönü müdaxilə edəcək.

Qeyd edək ki, bu ilin yanvar-oktyabr aylarında AMB-nin Dövlət Neft Fondu (ARDNF) ilə birlikdə keçirdiyi valyuta hərraclarında ümumilikdə 6 milyard 116,8 milyon ABŞ dolları məbləğində valyuta satışı həyata keçirilib. Bu, 2023-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 2,15 dəfə çoxdur.

Təkcə oktyabr ayında valyuta satışının həcmi 738,7 milyon ABŞ dolları təşkil edib ki, bu da illik müqayisədə 2,5 dəfə çoxdur. Dövlət Neft Fondunun açıq-

ladığı məlumata görə, qurum oktyabrda hərraclarda 174,4 milyon dollar satıb. Mərkəzi Bank da xüsusi satış yolu ilə 424 milyon dollar çıxarib hərraclara. Qalan vəsaitin mənbəyinə dair sorğumuza AMB-dən verilən cavabda qeyd olunur ki, Mərkəzi Bankın xüsusi satışı

da Mərkəzi Bankın ümumi valyuta satışı 564,3 milyon dollara bərabər olub.

Onu da qeyd edək ki, dollara tələbat artsa da, Mərkəzi Bank vəziyyətin nəzarət altında olduğunu bildirir. Belə ki, AMB-nin məlumatına əsasən, Azərbaycanda tədiyə balansının

bu, ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 2,7 dəfə azdır.

Ayrıca götürüldükdə, sentyabr ayında 2024-cü ildə ikinci dəfə xarici ticarətdə mənfəə saldo qeydə alınıb. Belə ki, ötən ay xarici ticarət dövriyyəsi 3 milyard 502 milyon 170.07 min dollara bərabər olub. Bu za-

idxalla bağlı ehtiyacların və çox güman ki, hərbi tələbatın artması səbəbindən hökumətin idxalı birdən-birə 2 milyard dollar (2 dəfəyə yaxın) artdı. Və satılan dollar kütləsinin də əsas alıcısı dövlət özü oldu. Təkcə 9 ayda dövlət sektorunun idxalı üçün bazardan 4 mil-

mət formalaşdırır. Əsas məsələ odur ki, bu tələb nə qədər uzun müddətə belə yüksək səviyyədə qalacaq".

Neft Fondunun oktyabrda dollar satışını bir neçə dəfə azaltması ilin sonuna qalan 2 ayda dollara tələbatın yalnız

Manat dolları "yeyir"

Oktyabr ayında Mərkəzi Bank son 7 ildə ilk dəfə valyuta bazarına xarici valyuta intervensiyası həyata keçirib

şından əlavə, valyuta satışlarının həyata keçirilməsi prosesinin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, hansısa ayın sonuna fondun satışı ilə hərraclarda satılmış valyuta arasında fərq ola bilər: "Belə ki, ilkin mərhələdə fond xarici valyutanı Mərkəzi Banka satsa da, hərraclarda valyuta satışı növbəti dövrə təsadüf edə bilər. Cari ilin oktyabr ayında hərraclarda satılmış vəsait ilə fondun açıqladığı rəqəm arasındakı fərqin yuxarıda qeyd olunan xüsusi satışdan əlavə hissəsi fond tərəfindən sentyabr ayında satılmış vəsaitin oktyabr ayında banklara satılması ilə əlaqədardır".

Qeyd edək ki, Neft Fondu sentyabrda 732,3 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait satdığını açıqlayıb. Mərkəzi Bankın hərraclarında isə satışların həcmi 582,9 milyon ABŞ dolları təşkil edib (bir il əvvələ nisbətən 2,4 dəfə çox). Bu isə o deməkdir ki, fondun satdığı valyutanın 149,4 milyon dollarını Mərkəzi Bank özü alıb. Eyni zamanda rəqəmlər göstərir ki, oktyabr ayın-

cari əməliyyatlar hesabının başlıca komponenti olan xarici ticarət balansında 2024-cü ilin 9 ayında 5.2 milyard ABŞ dolları məbləğində müsbət saldo qeydə alınıb: "Yenilənmiş proqnozlara görə, cari əməliyyatlar balansında profitin 2024-cü ildə sonuna 5.3 milyard ABŞ dolları, 2025-ci ilə isə 5.5 milyard ABŞ dolları olacağı gözlənilir".

Dövlət Gömrük Komitəsinin statistikasına görə, 2024-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsinin həcmi 34 milyard 498 milyon 170.03 min dollar təşkil edib. Bunun 19 854 929.48 min dolları ixrac, 14 milyard 643.24 milyon dolları isə idxaldır. Bu isə o deməkdir ki, ixracımız illik ifadədə 25 faiz azalıb, idxalımız isə 16 faiz artıb. Ümumilikdə ticarət dövriyyəsinin həcmində isə 11,7 faiz azalma var.

Doqquz ayın yekununda Azərbaycanın xarici ticarət dövriyyəsinə 5 milyard 211.69 milyon dollarlıq müsbət saldo yaransa da,

man ixrac 1 623 153.27 min dollar, idxal isə 1 879 016.80 min dollar təşkil edib, nəticədə ticarət balansında 255 milyon 863.53 min dollar kəsir yaranıb.

İqtisadçı-ekspert Rövşən Ağayevin fikrincə, dollara tələbatın artmasının bir neçə səbəbi var: "Əsas səbəb hökumətin ehtiyaclarıdır. Əvvəla, ötən ilə nisbətən Neft Fondundan büdcəyə transferlər 3 dəfəyə yaxın artıb. Əgər keçən ilin 9 ayında dövlət büdcəsinə fondan 2 milyard dollar köçürülmüşdüsə, bu il həmin rəqəm 6 milyard dollara yaxınlaşıb. Bu ilə qədər bazarda biznes və ev təsərrüfatlarının valyuta tələbi aşağı olduğu üçün Mərkəzi Bank əlavə manat emissiyası hesabına fondun satdığı valyutanı özü alırdı, əks halda, dövlət büdcəsinin icrası mümkün olmazdı. Bu səbəbdən 2023-cü il ərzində Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatları 2 milyard dollardan çox artmışdı.

Amma 2024-də vəziyyət dəyişdi - işğaldan azad edilmiş ərazilərin xaricdən

yard dollara yaxın alış olub (ötən il 2,2 milyard dollar).

Şübhəsiz, özəl sektorun da idxalında genişlənmə var (təxminən 5 faiz). Üstəlik, ilin ilk yarısında xaricə birbaşa investisiyalar 50 faizə yaxın artıb. Bank sektorunun xarici aktivlərə yönəldiyi vəsait 10 faizə yaxın artıb. Bunlar da xarici valyuta tələbini artıran amillərdir.

Hökumət daxilə valyuta ticarətinə elə sərt nəzarət və məhdudiyyətlər tətbiq edir ki, əhalinin bu prosesə hələdici təsiri xeyli dərəcədə istisna olunur".

Mərkəzi Bankın valyuta satışına başlaması istər-istəməz devalvasiya gözləntilərini artırır. Amma R.Ağayev hesab edir ki, devalvasiya hökumətə xeyli üstünlüklər gətirsə də, indiki şəraitdə real deyil: "Devalvasiya həmişə hökumət üçün xilasedici alətdir. Təkcə valyuta tələbini azaldıb bazarda sabitlik yaratmaq baxımından yox, həm də Neft Fondunun transferləri, xarici şirkətlərin valyuta ekvivalentində vergi ödənişləri hesabına büdcəyə manatla daha çox mədaxili təmin etmək, fondun köçürmələrində qənaəti təmin etmək baxımından. Lakin hazırkı şərtlərdə, xüsusən tədiyə balansında, onun cari hesablar hissəsində böyük həcmdə profitin yarandığı şəraitdə, valyuta axınlarına ən sərt şəklə məhdudiyyət və nəzarətin olduğu şəraitdə devalvasiya real görünür. Biznes və ev təsərrüfatlarının kəskin tələbi olduğu və bu tələbin ölkəyə gələn valyuta kütləsinə üstələdiyi, onların valyuta açığı ciddi şəkildə böyüdüüyü şəraitdə devalvasiya qaçılmaz olur. Amma indiki halda izafi valyuta tələbini əsasən hökü-

Mərkəzi Bank ehtiyatları hesabına təmin olunması təhlükəsi yaradırmı? Ekspert bildirir ki, fond il ərzində 7,5 milyard dollar satmalıdır: "Doqquz ayın yekunlarına görə 5,5 milyard dollar satmışdı. Axırncı 3 ay üçün hələ 2 milyardlıq limiti var. Mərkəzi Bank ötən il bazarda tələb olmayanda izafi manat emissiyası ilə öz ehtiyatlarını artırırmışdı. Məncə, indi həmin izafi manat kütləsinə sterilizasiyasına ehtiyac hiss edir. Ötən il valyuta alışının üçün pul bazasını 3 milyard manata yaxın genişləndirmişdi. İzafi pul kütləsi inflyasiya təzyiqini də artırır".

Son olaraq qeyd edək ki, ölkə daxilində dollara tələbatın artması Azərbaycandan xaricə satılan məhsullara görə ödənişlərin ölkəyə gətirilməsi prosesinə nəzarətin gücləndirilməsinə səbəb olub. Açıqlanan rəsmi məlumatlardan aydın olur ki, 2024-cü ilin ötən dövründə yalnız kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracından əldə olunan 1,1 milyard manatdan çox vəsait ölkəyə gətirilməyib. Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi tərəfindən həyata keçirilən istintaq tədbirləri ilə Azərbaycan Respublikasından qeydə alınan şəxslər ilə xarici ölkələrdəki şirkətlər arasında kənd təsərrüfatı məhsullarının alqı-satqısına dair müxtəlif vaxtlarda müqavilələrin bağlanması və həmin fəaliyyət nəticəsində əldə olunan külli miqdarda gəlirlərin ölkəmizdə müvəkkil edilmiş bank hesablarına qaytarılmamasına əsaslı şübhələr müəyyən edildiyindən bir sıra vəzifəli şəxslər cəlb edilərək məsuliyyətinə cəlb edilib. Hazırda istintaq davam edir.

"Böyün oğurlanması" filmində İsrəfilin "Monqol dublyonkası gəlmişdi, monqol turistlər alıb apardı" zarafatı hamının yadındadır. Son günlər isə ölkəmizə Monqolustandan gətirilən ət məhsullarının artması ilə bağlı xəbərlər yayılıb.

altındadır. Oradakı qoyunçuluq təsərrüfatlarına da nəzarət edilir. Azərbaycana gətirilən məhsullara isə Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi tərəfindən nəzarət edilir. Bu məhsullar əsasən restoranlara gön-

nan ət yerli istehsal deyil. Həmin dövrlərdə də xaricdən gələn ətlərdən istifadə olunur. Monqolustandan gətirilən ətin idxalı ucuz və daha asan başa gəlir. Belə məhsulları insanlar evlərində istifadə etmək üçün al-

yüksəyə qalxacaq. Halbuki 5-6 il bundan qabaq biz Türkiyə və Avropa ölkələrində ətin bu qiymətə satıldığını eşidəndə təəccüblənirdik.

Bu vəziyyətdən çıxmaq üçün yeni heyvandarlıq

Monqolustandan Bakıya dublyonka əvəzinə...ət

Kilosu 4 manata başa gələn ətlər əsasən restoranlara göndərilir

Sosial şəbəkələrdə ət satışı ilə məşğul olan müxtəlif şəxslər bu ölkədən gətirilən ətləri reklam edir, bəzi restoranlarda həmin ətlə bişirilən yeməklər təklif olunur. Dövlət Gömrük Komitəsinin məlumatı da təsdiq edir ki, həqiqətən də Azərbaycan Monqolustandan ət idxalını kəskin artırıb. 2023-cü ildə Azərbaycan bu ölkədən cəmi 40 ton təzə, soyudulmuş və ya dondurulmuş qoyun əti və ya keçi əti idxal edib. 2024-cü ilin təkcə birinci rübündə ölkəmizə Monqolustandan 121 ton ət gətirilib. Məlumat görə, bu ətin kilosuz Azərbaycan 4 manata gəlib çıxır.

Bəs bu məhsullara nəzarət və yoxlama necə həyata keçirilir?

Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov bildirib ki, Monqolustan böyük qoyun əti ixracatçısıdır, bu ətlər ən çox İrana gedir: "Bu məhsul ekoloji təmiz hesab olunur. Əlbəttə, bu məhsul yerli Qarabağ qoyunları ilə eyni deyil. Merinos tipli qoyunlar müsəlman ölkələrinə ixrac olunur. Bu məhsulun gətirilməsi tam nəzarət

dərilir. Az bir hissəsi sənayedə istifadə olunur. Bu ətlər açıq şəkildə az satılır. Ölkəmizə kilosuz 12-13 manata gəlib çıxır. Qeyd edim ki, təxminən 5 ildən sonra ölkəmizə xaricdən qoyun əti gətirilməsinə ehtiyac olmayacaq. Çünki işğaldan azad edilmiş ərazilərdə heyvandarlıq geniş inkişaf edəcək".

Bəs Monqolustandan bu ətlərin ölkəmizə gətirilməsi daxili bazarda qiymətlərə necə təsir edəcək?

İqtisadçı-ekspert Pərviz Heydərov deyir ki, hansı ölkədən idxal edilməsindən asılı olmayaraq, bunun ölkəmizdə ət məhsullarının qiymətinə təsiri qeyri-mümkündür. Onun sözlərinə görə, həmin məhsullar keyfiyyət və dəyər baxımından yerli ət məhsullarından xeyli dərəcədə aşağıdır: "İdxal olunan ət məhsullarının 99 faizi emal prosesində istifadə olunmaq üçün gətirilir və dənəxanalara, pizza bişirilən yerlərə, kolbasa hazırlayan sexlərə, ictimai-iaşə obyektlərinə verilir. Çünki həmin məhsulların maya dəyəri aşağıdır. Hətta 7-8 manata aldığımız döner məhsulunda istifadə olu-

mir. Orta gəlirli vətəndaş çalışır ki, yerli istehsal olan və gözünün önündə qəssabın kəsdiyi əti alsın. Yerli ət məhsullarının isə qiyməti günbəgün qalxır".

İqtisadçının sözlərinə görə, ət məhsullarının istehlakında xaricdən bu qədər asılılıq ciddi signaldır: "Yerli heyvandarlıq kompleksi sürətlə məhvə doğru gedir. Örüş yerləri yox dərəcəsindədir. Pambıqçılığın inkişafı ilə bağlı atılan addımlar digər tərəfdən örüş yerlərinin azalmasına çox ciddi təsir göstərdi. Çünki pambıqçılığa ayrılan ərazilər kor-koranə şəkildə genişləndirildi. Nəticədə heyvanlar otlamağa yer tapmadılar. Fermerlər də məcbur oldular ki, heyvandarlığın başını buraxsınlar. İndi adi kəndçi həyatında heç bir baş mal-qara saxlamır. Ölkədə heyvandarlığın vəziyyəti çox böhranlıdır. Lakin 8-9 il bundan qabaq ölkəmizdə 90-95 faiz ət məhsulları yerli istehsalı aid idi. İndi isə vəziyyət tamamilə dəyişib, ucuz ət idxalı ilə məşğul olan ölkələr axtarıq. Belə getmə, Azərbaycanda gələn il ətin qiyməti 20 manat və daha

komplekslərinin yaradılmasına çalışmalıyıq. Sahibkarlara dövlət dəstəyi lazımdır. Örüş yerlərinin sayı artırılmalıdır. Daha sonra yemin qiyməti azaldılmalıdır. Bu proses çoxdan başlayıb. Bəzən kəndliləri qınayırıq, deyirik ki, maldarlıqla məşğul olmaq istəmirlər, şəhərə köçürlər və s. Onları qınamağın yeri yoxdur. Bir ot bağlamasının qiyməti 5 manatdır. Kəndli onun ikisinə 10 manat verməlidir. Hər gün 10 manat xərcləmək isə ona sərf etmir.

Bu sahədə vəziyyət uçuşma doğru gedir. Belə getmə, marketlərdə ancaq xaricdən gələn ət tapa biləcəyik. Tədbir görülməsə, bizi Avropa ölkələrinin taleyi gözləyir".

Ekspert Natiq Cəfəri isə bildirib ki, yerli istehsalın azalması qiymətlərə ciddi təsir edir. Onun sözlərinə görə, son illərə nəzər saldıqda Azərbaycanda iribuynuzlu heyvanların say artımı müşahidə olunmur: "Bunun da ən böyük səbəblərindən biri ondan ibarətdir ki, bir neçə il öncə pambıqçılığın inkişafı ilə bağlı qərar verildikən regionlarda bu qərarın yerinə yetirilməsi qüsurlu oldu. Örüş yerləri və mal-qara üçün yem bazası kimi nəzərdə tutulmuş yerlərdə pambıq əkdilər. Nəticədə mal-qaranın yem bazası azaldı və yemin qiyməti kəskin artdı. Yem qiymətlərinin artması isə bir çox fermerləri bazardan çıxmağa vadar etdi. Kiçik sahibkarlar və fermerlər bu işlə məşğul olmaqdan vaz keçdilər. Digərləri də yemi baha aldıqlarına və xərcləri çoxaldığına görə ətin qiymətini artırdılar".

■ **Sahənə RƏHİMLİ,**
Musavat.com

Videooyunların dəhşətli fəsadları

Bu oyunlara aludəçilik yeni yetmələrdə fikir dağınıqlığına, dərslərə marağın azalmasına səbəb olur

Son illər ölkədə videooyunlara aludə olan uşaq və yeni yetmələrin sayı xeyli artıb. Bu gün demək olar ki, uşaqların çoxu gününün 2-4 saatını oyun oynamaqla keçirir. Bu da onların real aləmdən uşaqlaşaraq virtual aləmə bağlanmasına, özünə qapanmasına səbəb olur.

Mütəxəssislər hesab edir ki, videooyunlardan asılılıq insanlarda fiziki aktivliyi azaldır, onları real həyatdan, cəmiyyətdən uzaqlaşdırır, aqressivliyə, davranış pozğunluğuna gətirib çıxarır.

Videooyunlara aludəçilik həmçinin yeni yetmələrdə fikir dağınıqlığına, dərslərə marağın azalmasına da səbəb olur.

Müəllim Sədaqət Həsənova deyir ki, bu gün məktəbyaşlı uşaqların çoxunda fikir dağınıqlığı, yaddaş zəifliyi, dərslərə marağın azalması kimi hallar müşahidə olunur. Bunun bir səbəbi də onların videooyunlar oynamasıdır: "Kompüter oyunları uşaq və yeni yetmələrin gündəlik həyatına əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir və asılılıq yaradır. Uşaqların çoxunda oyundan əl çəkə bilməmək, daim oyun haqqında düşünmək, həyatın digər aspektləri ilə müqayisədə oyuna üstünlük vermək, bir-biri ilə söhbət edən zaman ancaq oyundan danışmaq kimi hallar müşahidə edilir. Fikri dağınıq, cəmiyyətdən uzaqlaşmış, evdə oturub ancaq oyun oynamaq istəyənlərin sayı az deyil və təəssüflər olsun ki, gün-gündən də artmaqdadır. Valideynlər bəzən uşaqları sərbəst, nəzarətsiz buraxırlar. Onlar da bu fürsətdən istifadə edib telefon və ya kompüterdə müxtəlif oyunlar oynayırlar. Bu yaxşı hal deyil və qarşısı alınmalıdır". (Bakipost.az).

Z.Həsənova qeyd edib ki, valideynlər uşaqlarını bu zərərli vərdişdən mümkün qədər uzaq tutmalıdırlar: "Onlara izah olunmalıdır ki, oyun oynadıqları vaxtı idman etmək, yeni hobbilər ilə məşğul olmaq və ya dostları ilə vaxt keçirmək kimi fəaliyyətlərlə doldura bilərlər. Əgər insan təbii olaraq buna nail ola bilmirsə, psixoloq və ya psixiatrdan dəstək ala bilər. Oyun aludəçiliyinin altında yatan psixoloji səbəblərin müəyyən edilməsi və ona uyğun müalicənin aparılması vacibdir".

Psixoloq Vəfa Əkbərin sözlərinə görə, uşaq və yeni yetmələrin videooyun asılılığı son dövrlərin ən böyük psixoloji problemlərindən biridir: "Oyun aludəçisi olan insanlarda davranış pozğunluğu, reallığı qəbul etməmə problemi olur. Belə şəxslər kritik yanaşma ilə yanaşı öz davranışlarında da idarəetməni itirirlər. Onlarda aktivlik azalır, yuxu, qida problemi yaranır. Ya çox yeyir, ya da qidadan tamamilə imtina edirlər. Beləliklə, psixoloji və fiziki asılılıq başlayır. Bu asılılıq nikotin, narkotik və alkoqoldan asılılığa bənzəyir. Baxmayaraq ki, burada heç bir kimyəvi təsir yoxdur. Bu, psixoloji asılılıqdır. Bir müddət bu asılılıq o həddə çatır ki, uşaqlar artıq videooyunlara 2-3 saat, bəzən isə daha artıq vaxt ayırırlar. Real dünyadan uzaqlaşmış və virtual həyata qapanma onların inkişafına, həyata marağının azalmasına səbəb olur.

Tədricən uşaqların davranışlarında emosional gərginlik, neqativ reaksiyalar müşahidə edilir. Yüksək səslə danışirlar, valideynlərinə qarşı kobud davranış nümayiş etdirərək aqressiv olurlar. Onlar dərslərə, oxumağa maraq göstərmir, özünü ifadə etməkdə çətinlik çəkirlər. Əhval-ruhiyyəsi tez-tez dəyişir. Ən ağır, klinik asılılıq zamanı isə yeni yetmə vaxtının 16-18 saatını videooyun oynamaqla keçirir".

Psixoloq bildirib ki, uşaqların oyun asılılığından qurtarmaq üçün valideynlər tərəfindən lazımi tədbirlər görülməlidir: "Valideyn çalışmalıdır ki, şiddət göstərmədən, incitmədən övladını oyun asılılığından xilas etsin. Vaxtında qarşısı alınmasa və videooyunlardan asılılıq halı daha da dərinləşsə, bu zaman psixoloq xidmətindən istifadə qaçılmaq olacaq".

■ **"Yeni Müsavat"**

MUSAVAT

Son səhifə

N 203 (8576) 6 noyabr 2024

N o y a b r

Yüksək İQ və intellektin sonu psixi pozuntu ola bilər

İntellektual və İQ səviyyəsi üstün insanlar daha oyaq və həssas sinir sistemində maldır.

Medicina.az xəbər verir ki, ABŞ Pitser kollecinin bir qrup alimi psixoneyroimmunologiya üzrə elmi araşdırmalar aparır. Onlar stress, ətraf mühitin baş beyin və immun sistem arasındakı əlaqəyə təsirini öyrənir. Alimlər hesab edir ki, yüksək intellektual qabiliyyəti olan insanlar oyaq, hiperaktiv mərkəzi sinir sistemində sahibdir:

"İstənilən kiçik bir narahatlıq, hətta geyimin arxasında olan yarıq, hər hansı qoxu, səs sinir sistemində toxunur, onlarda illərlə xroniki stress davam edir, bu da ciddi nəticələrə gətirib çıxarır. Simpatik sinir sistemi xroniki olaraq aktiv olduqda, beyində immun dəyişikliklər kaskadı baş verir. Bu da orqanizmə, digər orqanlara, əhvala təsir edir".

Bu nəzəriyyəni təsdiq etmək üçün alimlər Mensa klubunun 3715 üzvünü sorğulayıblar. İştirakçılar sinir, əsəb, psixoloji durum barədə suallara cavab verməli, bu vaxta qədər hansı psixi pozuntular diaqnoz edildiyini bildirməliydilər. Əsas pozuntular: diqqət əskikliyi, hiperaktivlik, autistik pozuntu, RAS, depressiya, müxtəlif avtomatizasiya xəstəlikləri və s.

Məlum olub ki, Mensa klubunun üzvlərində bu pozuntular daha çox aşkarlanıb, neinki digər sırası insanlarda. Onlarda təşviş pozuntusu amerikalılardan 20% çox idi. Beləliklə, intellektual insanların psixi xəstəliklərə tutulma ehtimalı 4 dəfə yüksəkdir. Mensa üzvləri arasında diqqət yayğınıqlığı, astma, depressiyası olanlar çox idi.

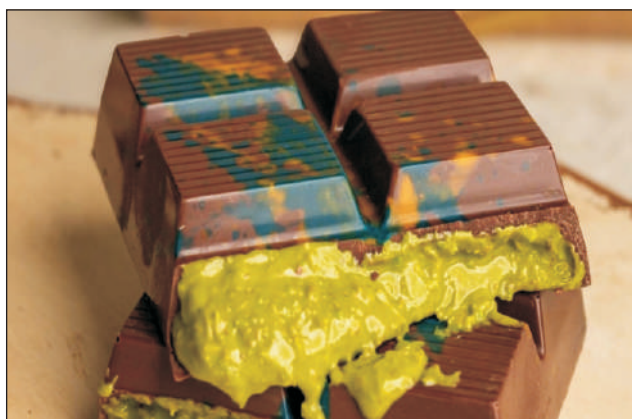
Arktikada ən böyük bayraq qaldırıldı

Arktikada ən böyük bayraq Rusiya bayrağıdır və o, Naryan-Mar şəhərində qaldırılıb. Bu barədə Rusiyanın Nenets Muxtar Dairəsinin

(NAO) rəhbəri Yuri Bezudnı öz "Telegram" kanalında yazıb. "Arktikada ən böyük bayraq indi Naryan-Mar üzərində dalğalanır. Onun ölçüləri 5,5x8 m, bayraq dirəyinin hündürlüyü isə 25 m-dir", - qubernator bildirib. Onun məlumatına görə, bu, Arktikada bayraq dirəyindən asılmış ən böyük bayraqdır və burada daimi olaraq yerləşdirilib.

Dubay şokoladı zərərliyə?

Dubay şokoladları öz xüsusi dadı və estetik görünüşü ilə dünyanın bir çox yerində məşhurdur. Bu şokoladlar zəngin tərkibi və yüksək keyfiyyəti ilə seçilir, lakin onların istehlakı ilə bağlı bəzi ziyanları da var.

Birincisi, Dubay şokoladları adətən yüksək şəkər və yağ tərkibinə malikdir. Bu, onları kalori baxımından zəngin edir və normadan artıq istehlak edildikdə çəki artımına səbəb ola bilər. Şəkərli qidaların həddindən artıq istehlakı, diş sağlamlığına da ziyan vurur və diş çürüməsinə yol açır. İkincisi, bəzi insanlar şokoladlara allergik reaksiya verə bilər. Tərkibindəki kakao, qoz və digər maddələr allergik reaksiyalara səbəb ola bilər ki, bu da bəzi istehlakçılar üçün problem yarada bilər. Dubay şokoladları həm dadlı, həm də vizual cəhətdən cazibədar olsa da, istehlak zamanı diqqətli olmaq vacibdir. Balanslı qidalanma prinsiplərinə riayət edərək, şokoladların zərərlerini minimuma endirmək mümkündür. Şokoladların populyarlığı isə onların lüks görünüşü və unikal dadı ilə bağlıdır, bu da onları istehlakçılar arasında axtarılan bir məhsul halına gətirir.

Bu qidانی yesəniz, iflic ola bilərsiniz

Prof. Dr. Canan Karatay ağ çörəkə bağlı xəbərdarlıq edib. Ağ çörəyin beyni uyşdurduğunu ifadə edən Karatay bədəndəki trigliserid səviyyəsinin yüksəlməsinə səbəb olaraq damar divarlarının qalınlaşa biləcəyi barədə xəbərdarlıq edib.

Prof. Dr. Canan Karatay ağ çörək istehlakının insan sağlamlığına bilindiyindən qat-qat çox zərər verdiyi barədə xəbərdarlıq edib. Karatay dünyada milyonlarla insanın istehlakdan əl çəkə bilmediyi ağ çörəyin beyni uyşdurduğunu və bədəndəki trigliseridləri artırdığını açıqlayıb.

Bunları bilirsinizmi?

- * Yeməkdən qabaq dişlərinizi fırçalasanız, daha az yemək yeyəcəksiniz.
- * Hıçqırığınız tutduğu zaman 10 saniyə nəfəs almayın və 3 dəfə udqunun. Hıçqırığınız keçəcək.
- * Əgər soyuq duş altında 3 dəqiqə dayansanız, 40 kalori yandıracaqsınız.
- * Qədəhdəki şərabın keyfiyyətini öyrənmək istəyirsinizsə, qədəhi asta çalxalayın. Qədəhin içindəki çöküntü nə qədər qatıdırsa, şərab bir o qədər keyfiyyətlidir.
- * Yumurtanı qaynadarkən onun çatlamasını istəmirsinizsə, qaba yanmış kibrit qoyun.
- * Tərə qarşı dezodorantları şəhər yox, gecə vurun. Bu, daha uzun müddətə qoxunun qarşısını alacaq.
- * Ütünün suyunun içinə bir az ətir vursanız, paltarlarınızdan gözəl qoxu gələcək.
- * Külqabının pis iylənməməsi üçün onu su ilə yox, zeytun yağı ilə isladın. Pişiklərin divan və ya kreslonuza otumasını istəmirsinizsə, həmin yerə naftalin qoyun. Pişiklər onu heç sevməzlər.
- * Saçlarınızı boyadarkən üzünüzdə dəyən boyanı südə batırılmış pambıqla silin.
- * Yata bilmirsinizsə, albalı suyu için.
- * Zibil qutunuzun içinə soda və ya qabartma tozu töksəniz, pis qoxunun qarşısını ala biləcəksiniz.
- * Yumurtanı qaynatdıqdan sonra qalan suyu dibçəyə tökün. Bitkilərə çox xeyirlidir.
- * Dırnaq boyasından qalan sarılığı götürmək üçün dırnağa sirkə sürün. Rəngini açacaq.
- * Mədəniiz bulanırsa, bir stəkan qəhvə için.

Siqareti tərgitməyin əyləncəli və effektiv üsulu

Siqaret çəkmək dünyada vaxtından əvvəl ölümün əsas səbəblərindən biri olaraq qalır. Lakin "Journal of Medical Internet Research" (JMIR) jurnalında dərc edilmiş yeni tədqiqat göstərir ki, rəqəmsal əjdaha ev heyvanı ilə innovativ oyun siqareti tərgitmə prosesini əhəmiyyətli dərəcədə asanlaşdırma bilər. Alimlər "Smoke Free" siqareti tərgitmə tətbiqinə inteqrasiya edilmiş "Inner Dragon" oyununun effektivliyini qiymətləndiriblər.

Oyunun mahiyyəti virtual əjdahaya qulluq etməkdir: istifadəçi siqaret çəkməkdən nə qədər çox çəkinirsə, onun ev heyvanı bir o qədər böyüyür.

İştirakçılar əjdaha üçün fərdi xüsusiyyətlər seçə və onu sığallamaqla əlavə xallar qazana bilərlər ki, bu da emosional bağlılığın formalaşmasına kömək edir.

Tədqiqatda 479 nəfər iştirak edib və onlar iki qrupa bölünüb: birinə oyunlu tətbiq, digərinə isə oyunşuz tətbiq verilib. Nəticələr göstərib ki, "Inner Dragon"a giriş istifadəçi aktivliyini 20% artırır; onların cəlb olunması nə qədər yüksək olubsa, siqareti tərgitmək şansları bir o qədər çox olub.

Effekt xüsusilə gənc iştirakçılar və aşağı gəlirli insanlar arasında daha qabarıq olub.

Alimlərin sözlərinə görə, gənclərin siqaretdən imtina etməsi gələcəkdə xərcəng və ürək xəstəliklərinin yayılmasını əhəmiyyətli dərəcədə azalda və səhiyyə sistemlərinə yükü azalda bilər. Aşağı gəlirli insanlar isə siqaret çəkmənin səbəb olduğu xəstəliklərin müalicəsinə əhəmiyyətli xərclərdən qaça biləcəklər.

"İnsanlar tez-tez tətbiqləri yükləyir, onları bir neçə dəfə istifadə edir, sonra silir və ya unudurlar. Lakin virtual ev heyvanına qulluq formasında oyun elementi istifadəçilərin cəlb olunmasını və motivasiyasını artırır ki, bu da nəticədə onların siqaretlə həmişəlik vidalaşmaq şanslarını artırır", - deyə alimlər izah ediblər.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500